

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Trestní řízení ve věcech mladistvých

Marianna Mašková

Plzeň, 2014

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Trestní řízení ve věcech mladistvých

Marianna Mašková

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL.M.

Katedra trestního práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Praha, březen 2014

Marianna Mašková

*Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce
JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M., za cenné rady při vedení diplomové práce.*

*Dále bych ráda poděkovala svým rodičům Lence Maškové a Janu Maškovi a Janu
Štěpánkovi za jazykovou korekturu, kterou u textu provedli.*

Obsah

1. ÚVOD	8
1.1. Vymezení některých pojmů	9
1.2. Zvláštní zásady trestního řízení proti mladistvým	12
1.3. Historický nástin vývoje trestního řízení nad mladistvými	16
1.3.1. Trestní zákonodárství nad mládeží od svých počátků do přijetí zákona o trestním soudnictví nad mládeží v roce 1921	17
1.3.2. Zákon č. 48 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931	20
1.3.3. Období 1950–2003	25
2. TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLADISTVÉHO PODLE ZÁKONA Č. 218/2003 SB	27
3. TRESTNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLADISTVÝCH DE LEGE LATA	31
3.1. Odchylky proti obecné úpravě	32
3.1.1. Subjekty trestního řízení	32
3.1.1.1. Obhájce mladistvého	34
3.1.1.2. Zákonný zástupce mladistvého	35
3.1.1.3. Postavení poškozeného	36
3.1.2. Ochrana soukromí mladistvého	37
3.1.3. Vazba	38
3.1.4. Dokazování u mladistvých	40
3.1.5. Společné řízení mladistvých navzájem a společné řízení mladistvých a dospělých	43
3.2. Stadia trestního řízení	43
3.2.1. Přípravné řízení	44
3.2.2. Předběžné projednání obžaloby	45
3.2.3. Hlavní líčení a veřejné zasedání	47
3.2.4. Řízení o opravných prostředcích	48
3.2.5. Vykonávací řízení	49
3.3. Opatření ukládaná mladistvým	51
4. ZVLÁŠTNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLADISTVÝCH	60
4.1. Zvláštní způsoby řízení podle ZSM	60
4.2. Některé zvláštní způsoby řízení podle TŘ	64
5. SPECIFIKA ŘÍZENÍ VE VĚCECH DĚTÍ MLADŠÍCH 15 LET	66
5.1. Zahájení řízení	67
5.2. Účastníci řízení	67

5.3. Jednání	68
5.4. Opatření ukládaná dětem mladším 15 let a trestně neodpovědným mladistvým	69
6. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA.....	71
6.1. Německo	72
6.2. Rakousko	73
6.3. Slovensko.....	75
6.4. Kanada	76
6.5. Švýcarsko.....	78
6.6. Mezinárodní dokumenty	79
7. OSPOD A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	81
7.1. OSPOD	81
7.2. Probační a mediační služba	83
8. ZÁVĚR A MÍNĚNÍ DE LEGE FERENDA	88
9. RESUMÉ.....	93
10. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	94

1. ÚVOD

Téma trestní řízení ve věcech mladistvých jsem zvolila, protože se podle mého soudu jedná o závažný globální problém, který podle mne bude vždy aktuální. Především pak proto, že se chci s touto problematikou komplexně seznámit, protože bych se chtěla věnovat práci s mladistvými ve své profesionální kariéře.

Cílem mé práce je zaměřit se na průběh trestního řízení s mladistvými, specifika řízení ve věcech mladistvých a dětí, možnosti alternativních řízení, spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službou. Nebude se jednat o originální práci, na dané téma vzniklo již mnoho úvah a studií, nicméně mým cílem je po zpracování tématu upozornit na nedostatky současné právní úpravy a navrhnout řešení některých jejich nedostatků. To by také mělo být hlavním přínosem této diplomové práce.

Veřejnost o delikventním chování mladistvých není dostatečně informována, její pohled na problematiku je ovlivněn zejména některými médii s vysokou sledovaností, která se zaměřují především na senzaci – a případy dětských delikventů jsou z tohoto pohledu lákavou příležitostí. Proto je trestní odpovědnost mladistvých a řízení proti nim tématem, které bude vždy oblíbené u laické veřejnosti i u některých politiků, kteří tak na sebe strhávají pozornost voličů. Asi nejdiskutovanějším tématem je hranice trestní odpovědnosti, proto se na tuto otázku v závěru práce také pokusím zaměřit.

Vzhledem k tomu, že téma této práce je velice široké, věnuji se některým částem pouze stručněji a spíše se zaměřuji na specifika řízení nad mladistvými. Pro celistvost práce by mohla být zařazena i kapitola věnující se důvodům kriminality mladistvých. Také si myslím, že zajímavé by bylo zařadit sem analýzu, co se za deset let změnilo po přijetí zákona 218/2003 Sb., zjistit jeho efektivnost a pokusit se o návrh nové úpravy. Bohužel, z důvodu šíře tématu jsem se rozhodla tuto analýzu nezařadit. Možná v budoucnu by mohla být předmětem mé rigorózní práce.

V úvodní kapitole vymezuji některé pojmy podstatné pro řízení s mladistvými. Dále specifikuji zvláštní zásady řízení proti mladistvým. Na závěr kapitoly pak popisuji historický nástin vývoje trestního řízení nad mladistvými. Předmětem této podkapitoly bude historický exkurz, ve kterém se věnuji vývoji trestněprávní úpravy nad mladistvými v českých zemích od počátku až po přijetí zákona č. 218/2003 Sb.

Druhá kapitola je zaměřena na trestní odpovědnost mladistvých. Zde se zabývám podmíněnou trestní odpovědností mladistvých a podmínkami k jejímu dosažení. Dále se soustředím na důvody zániku trestní odpovědnosti u mladistvých.

Ve stěžejní třetí kapitole se zaměřuji na vlastní trestní řízení ve věcech mladistvých. Zvláště pak na odchylky od obecné úpravy platící pro dospělé a na jednotlivá stadia trestního řízení. Vycházím zde z teoretických textů doplněných o praktická rozhodnutí soudů. V závěru kapitoly rozebírám opatření ukládaná mladistvým podle zákona č. 218/2003 Sb.

Ve čtvrté kapitole popisuji zvláštní způsoby řízení nad mladistvými. Zejména se zaměřuji na úpravu odklonů v zákoně č. 218/2003 Sb., a to především na odstoupení od trestního stíhání, které lze použít pouze na mladistvé.

V páté kapitole popisuji specifika řízení ve věcech dětí mladších 15 let. Tato řízení a opatření ukládaná dětem jsem popsala zejména proto, že se často diskutuje o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, a i já chci o ní ve své práci polemizovat.

Šestá kapitola se věnuje zahraničním úpravám týkajícím se trestního řízení s mladistvými, především v sousedních státech, a právním úpravám v zemích, které byly inspirací pro úpravu v ČR. Do této kapitoly zařazuji i pár mezinárodních dokumentů, jimiž se ČR musí vázat a které souvisí s trestním řízením u mladistvých.

V sedmé kapitole popisuji orgány sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službu. Zaměřuji se zejména na jejich pravomoci a klíčovou roli v řízení proti mladistvým.

V závěrečné kapitole pak shrnuji výsledky svého studia dané problematiky. Poukazuji na nedostatky, které považuji za podstatné, a zároveň navrhuji změny, jež by podle mého názoru bylo vhodné zavést.

1.1. Vymezení některých pojmů

Tuto podkapitolu jsem se do práce rozhodla zařadit proto, že trestní řízení nad mládeží je speciální úpravou k obecné trestněprávní úpravě, a proto také operuje s odlišnými pojmy. Většina pojmů je vymezena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) (dále jen ZSM), a to především v § 2.

Mládeží se rozumí děti a mladiství.¹ ZSM především upravuje trestní problematiku mladistvých, ale pro komplexnost obsahuje i úpravu trestně neodpovědných dětí.

Dítětem se rozumí osoba, která v době spáchání trestného činu nedovršila patnáctý rok věku.² S pojmem dítě ZSM již dále nepracuje. Pojem dítě vymezuje i trestní zákoník, který říká, že „*dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak*“.³ Děti nejsou trestně odpovědné a mohou se dopustit pouze činu jinak trestného.

Mladistvý je „*ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok*“.⁴ U vymezení tohoto pojmu by mohl být problém, odkdy je dítě vnímáno z pohledu trestního práva mladistvým a dokdy je vnímáno ještě jako dítě. Do kdy je osoba vnímána jako dítě, je důležité z toho důvodu, že jedná-li se o dítě, jde o trestně neodpovědnou osobu. Z tohoto důvodu si zde vypomůžeme ustanovením trestního zákoníku o počítání času, takže nám vyplyne, že dítě se stává mladistvým den po svých patnáctých narozeninách.⁵

Protiprávní čin v sobě zahrnuje několik pojmů, a to provinění, trestný čin a čin jinak trestný.⁶

Provinění – „*Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním*“.⁷ V podstatě se jedná jen o jiné označení trestného činu, které se užívá ve spojení s mladistvými. Jak říká sám ZSM, provinění má stejné pojetí jako trestný čin, nestanoví-li zákon něco jiného.⁸

Trestný čin je definován jako „*protiprávní čin, který zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“.⁹ Trestním zákonem trestní zákoník myslí sebe, zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.¹⁰ Proto by možná bylo lepší říci, že trestným činem je myšlen protiprávní čin FO a PO. Definice v § 13 je ještě doplněna § 111 a hmotněprávním a procesněprávním korektivem. Trestným činem se také rozumí čin soudně trestný, a nevyplývá-li ze zákona něco jiného, též příprava, pokus a

---

¹ § 2 odst. 1 a) ZSM.

² *tamtéž* 1 b).

³ § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen TZ).

⁴ § 2 odst. 1 c) ZSM.

⁵ § 139 TZ.

⁶ § 2 odst. 2 a) ZSM.

⁷ § 6 odst. 1 ZSM.

⁸ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 125–126.

⁹ § 13 TZ.

¹⁰ § 110 TZ.

účastenství ve formě organizátorství, návodu a pomoci.¹¹ Hmotněprávní korektiv spočívá v zásadě subsidiarity trestní represe¹² a hmotněprávní korektiv v zásadě oportunity^{13,14}.

Čin jinak trestný vymezuje teorie, obecnou definici v ZSM ani TZ nenajdeme, oba zákony ale s tímto pojmem operují. Jedná se o čin, který je v konkrétním případě beztrestný, i když by v jiném případě a za jiných okolností trestným byl. Je to například z důvodu nedostatečného věku, přičetnosti, u mladistvých rozumové a mravní vyspělosti, spáchá-li trestný čin dítě mladší 15 let, je-li trestný čin spáchán za okolností vylučujících protiprávnost nebo je-li trestný čin spáchán v rámci trestného činu opilství.¹⁵

Opatření je právní následek za spáchání provinění. Řadíme sem výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření a opatření ukládaná dětem mladším 15 let, dále přiměřená omezení a povinnosti.¹⁶ Opatření mají na mladistvého působit především výchovně a odvrátit ho od páchaní další trestné činnosti.

Orgány činné podle zákona 218/2003 Sb. „jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež“.¹⁷

Soudy pro mládež vykonávají soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími 15 let. Je to „zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu.“¹⁸ Nejde tedy o zvláštní soud stojící mimo klasickou strukturu soudů, ale o specializované osoby v rámci této struktury.¹⁹

---

¹¹ § 111 TZ.

¹² § 12 TZ: „Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“

¹³ možnosti státního zástupce zastavit trestní řízení z důvodu neúčelnosti

¹⁴ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 127.

¹⁵ *tamtéž*, str. 137.

¹⁶ § 2 odst. 2 b) ZSM.

¹⁷ § 2 odst. 2 c) ZSM.

¹⁸ § 2 odst. 2 d) ZSM.

¹⁹ Vrchní soud v Praze dne 2. 2. 2005, sp. zn. 8 To 14/2005, rozhodl o postavení mladistvého před obecným soudem podstatnou vadou řízení, která je neodstranitelná před odvolacím soudem (§ 258 odst. 1 písm. a) TŘ v kombinaci s § 259 odst. 1 TŘ.

Obecný soud je „senát nebo samosoudce téhož soudu nebo jiný soud, který neprojednává protiprávní činy mládeže“.²⁰

1.2. Zvláštní zásady trestního řízení proti mladistvým

Základní zásady bývají základem každého zákona a ukazují nám principy a vůdčí ideje, na kterých byla konkrétní úprava vybudována. Stěžejní zásady trestního řízení nad mladistvými nalezneme v § 3 ZSM. Zařazením do úvodních ustanovení zákona zákonodárce zdůraznil jejich význam jako závazných výkladových pravidel. Zásady zde obsažené byly formulovány s využitím zkušeností potvrzených kriminologickými výzkumy, poznatků ze zahraničních trestněprávních předpisů, zohledněním požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána. Tyto zásady navazují i na tradice prvního československého zákona o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. Mimo zásady zakotvené v ZSM trestní řízení nad mladistvými plně respektuje základní principy trestního práva procesního a hmotného. Uvádím pouze výčet základních zásad trestního práva hmotného a procesního, kterými se dále zabývat nebudu. Mezi hmotněprávní zásady patří zásada **nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege; zásada subsidiarity trestní represe; individuální odpovědnost za spáchání trestného činu; primární význam prevence; zásada odpovědnosti za zavinění a zásada humanismu**. Mezi základní zásady trestního práva procesního patří **zásada presumpce nevinny; zásada oficiality, zásada legality, která je omezena zásadou oportunity; zásada vyhledávací a obžalovací; zásady ústnosti a bezprostřednosti; zásada volného hodnocení důkazů; zásada zjištění práva na obhajobu a zásada veřejnosti, omezená zásadou ochrany soukromí**. Tyto zásady se na trestní řízení mladistvých vztahují také, jen jsou v určitých situacích pro řízení ve věcech mladistvých trochu modifikovány.²¹

---

²⁰ § 2 odst. 2e) ZSM.

²¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 24.

Vládní návrh zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech a o změně některých zákonů – důvodová zpráva; dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/vladni-navrh-zakona-o-odpovednosti-mladeze-za-protipravni-ciny-a-o-soudnictvi-ve-vecech-mladeze-a-o-zmene-nekterych-zakonu-duvodova-zprava-20827.html>.

ŠUBRT, M. Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 17–18.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 26–28.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 119–180.

ZSM obsahuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu, proto jsou jeho součástí i hmotněprávní a procesněprávní zásady, které mají představovat závazná výkladová pravidla pro všechna ustanovení obsažená v zákoně. Zákon požaduje, aby všechny opatření, postupy a prostředky v něm upravené byly využity k obnově narušených sociálních vztahů, k prevenci trestné činnosti a k zařazení mladistvého zpět do jeho širšího sociálního prostředí.²²

První až třetí ustanovení § 3 ZSM obsahuje zásady hmotněprávní. § 3 odst. 1 obsahuje zásadu **zákazu retroaktivity v neprospěch mladistvého**. Účelem je určit zákonné podmínky pro vinu pachatele a právní následky jeho jednání a stanovit sankce, které pachateli za protiprávní jednání hrozí. Toto ustanovení dále obsahuje **zásadu zákonnosti**, neboť říká, že „*jen tento zákon v návaznosti na trestní zákoník stanoví, které jednání je proviněním nebo činem jinak trestným, a sankce a způsob jejich ukládání*“.²³ Co je provinění a čin jinak trestný, jsem již vymezila v předchozí kapitole. Sankcí zákon rozumí opatření ukládaná za činy jinak trestné dětem mladším 15 let a opatření ukládaná mladistvým za provinění. Účelem sankce je ochrana mladistvého před škodlivými vlivy, prevence páčání dalších kriminálních činů a vytvoření podmínek pro jeho další sociální a duševní rozvoj. Zásada zákonnosti a zákazu retroaktivity v ZSM poukazuje na to, že mladistvý a děti nemohou být trestně odpovědní za čin, který nebyl trestný podle ZSM a TZ v době, kdy byl spáchán. Odstavec 2 § 3 ZSM zakotvuje **zásadu ekonomie trestní represe**, také nazývanou **zásada podpůrnosti represe** – znamená to, že zákon upřednostňuje použití alternativních trestů. Odstavec 3 § 3 ZSM, věta první, obsahuje **zásadu přiměřenosti opatření**. Spočívá zejména v tom, že při ukládání opatření se má přihlídnout k osobnosti, věku a rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, dále pak i k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Věta druhá pak zakotvuje **zásadu zákazu diskriminace**, kde je zakázáno diskriminovat mladistvého či dítě na základě jeho politického, národního, sociálního nebo náboženského smýšlení nebo takového smýšlení jeho rodiny a blízkých osob. Z diskriminačních důvodů je mu zakázáno uložení opatření.²⁴

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád § 2, dále jen TR.

²² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 24–25.

²³ § 3 ZSM.

²⁴ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 24–28.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 20–21 .

§ 3 ZSM odst. 3.

Odstavec 4 a následující § 3 ZSM již obsahují procesní zásady. Zmiňovaný odstavec **obsahuje zásadu zvláštního přístupu při projednávání trestních věcí mladistvých**. Tedy respektování věkových a osobnostních specifík mladistvého. Při jednání s mladistvými osobami se musí přihlídnout k jejich věku, zdravotnímu stavu a rozumové a mravní vyspělosti tak, aby nebyl narušen jejich další vývoj. Konkrétním projevem této zásady je potom § 41 ZSM, který upravuje způsob provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých a zdůrazňuje potřebu odborné způsobilosti a speciálního vzdělávání osob a orgánů, jež úkony provádějí. Odstavec dále obsahuje **zásadu spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a probačními pracovníky**. Tato zásada je dále zdůrazněna v § 36 a 40, kde se klade důraz především na vytváření podmínek pro individuální přístup k mladistvým, posílení výchovného působení řízení ve věcech mladistvých a předcházení trestné činnosti. Zásada **prevence kriminality** je další ze zásad, které obsahuje ustanovení 4.²⁵

Odstavec 5 se zabývá **zásadou ochrany soukromí mladistvého**. Tímto ustanovením je rozšířena **zásada presumpce nevin**y v § 2 odst. 2 TŘ, se kterou úzce souvisí. Jde o ochranu mladistvého před negativními vlivy řízení a lepší zařazení mladistvého zpět do společnosti. Tato zásada je konkretizována v oddílu 6 hlavy II ZSM, nazvaném „*Ochrana soukromí mladistvých a veřejnost líčení*“. V této části je přímo zakotveno, že orgány činné v trestním řízení nesmějí zveřejňovat informace, kterými bude ohroženo dosažení účelu řízení. Za postup v rozporu s touto větou se nepovažuje například sdělování určité informace probačním úředníkům a dalším osobám za účelem získání informací o mladistvém. Tito lidé ale nemohou získané informace dále šířit. Porušení této zásady lze postihnout jako správní delikt podle zákona o osobních údajích²⁶ nebo jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji.²⁷ Zásada ochrany soukromí mladistvého by se mohla dostat do kolize s ústavním právem na informace a svobodu projevu a zásadou veřejnosti. K tomu se Ústavní soud vyjádřil tak, že záleží na zákonodárci, do jaké míry právo na

---

²⁵ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 28–29.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 22.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 174-175.

§ 3 ZSM odst. 4.

²⁶ § 45 zákona č. 100/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ § 180 TZ.

veřejné projednávání věci či právo na informace omezí. Dále uvádí, že Listina²⁸ se má vykládat komplexně, jelikož řada ustanovení Listiny spolu souvisí, je třeba jednotlivá ustanovení vykládat společně, systémově i vzájemně subordinačně.²⁹

Odstavec 6 § 3 ZSM obsahuje zásadu **včasného a rychlého projednání věci**. Obě tyto zásady jsou významné z toho důvodu, že rychlost a včasnost projednání přispívají k výchovnému účelu trestního řízení mladistvých. S ohledem na mravní a rozumovou vyspělost mladistvých by se opožděné projednání míjelo účinkem. Rychlost řízení zajišťují například lhůty, které zákon stanoví pro prověřování a vyšetřování.³⁰ To ale nevyklučuje, aby orgány činné v trestním řízení proti mladistvým mohly věnovat dostatek času pro zjištění potřebných informací pro řízení.³¹

Odstavec 7 § 3 ZSM se věnuje **zásadě uspokojení potřeb poškozeného** neboli **zásadě satisfakce a reparace**. Tato zásada se promítá v řadě dalších ustanovení (pro srovnání např. § 45, § 68 ZSM), spočívá zejména v nahrazení škody a odstranění následků způsobených proviněním. Poškozenému má být nahrazena škoda způsobená proviněním nebo má být odškodněn jiným přiměřeným způsobem. Přiměřený způsob odškodnění je zaveden hlavně proto, že mladistvý nemusí mít dostatečné peněžní prostředky pro odškodnění poškozeného, navíc je to podle mne z výchovného pohledu účelnější. Proto může být přiměřený způsob zadostiučinění proveden například dobrovolnými pracemi mladistvého v jeho volném čase. Zásadu podporuje i to, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit jej o jeho právech a poskytnout mu možnost jejich uplatnění.³²

---

²⁸ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

²⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 28–29.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 22.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 177–178.

§ 3 odst. 5, § 53 ZSM.

nález pléna ÚS ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04 ÚS 205/2005-n

³⁰ § 159 odst. 1, § 167 odst. 1, § 170 odst. 1 ZSM.

³¹ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 30.

tamtéž /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. .../, str. 23.

Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 178.

§ 3 ZSM odst. 6.

³² *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 30–31.

tamtéž /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. .../, str. 23.

tamtéž /JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. .../, str. 178–179.

§ 3 odst. 7, § 45 a § 68 ZSM.

Z odstavce 8 § 3 ZSM vyplývá požadavek **specializace orgánů činných v trestním řízení proti mladistvým**. Tato zásada spočívá v tom, že osoby, které mají v trestním řízení co dočinění s mladistvými, by k tomu měly mít také speciální průpravu a dostatek životních zkušeností. Proto například vykonávají soudnictví ve věcech mladistvých speciální soudy pro mládež.³³

Jako zvláštní zásadu bych sem ještě zařadila ustanovení o **nepřístupnosti trestního příkazu a dohody o vině a trestu pro mladistvé do 18 let**. To určuje, že u osob mladších 18 let nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině, ale v případě, že je zahájeno řízení a mladistvý dovrší 18 let, je možné dohodu o vině a trestu sjednat a je možné vydat proti němu trestní příkaz.³⁴

1.3. Historický nástin vývoje trestního řízení nad mladistvými

I když se tato diplomová práce zabývá procesním řízením, v kapitole týkající se historického vývoje se budu zabývat i hmotným právem, protože vývoj trestního a hmotného práva spolu souvisí a pro nástin vzniku procesního řízení je vývoj hmotného práva důležitý. V této kapitole také nebudu zmiňovat vše, pouze mezníky, které pokládám za nejdůležitější.

První kapitolu lze rozdělit na tři záchytná období, a to období od počátku trestní odpovědnosti do roku 1852, kdy vyšel rakouský trestní zákoník, dále přelom 19. a 20. století a vznik Československé republiky. V první etapě se moc nelze zmiňovat o trestním řízení nad mládeží. Obecně řízení ve středověku bylo zahajováno prostřednictvím žaloby, později i ex offio. Důkazní prostředky v této době nebyly příliš racionální, jednalo se o torturu a ordály – můžeme tedy hovořit o inkvizičním procesu. Podle mne proces spíše souvisel s církevními a mocenskými potřebami. Až postupně se stoupajícím vlivem panovníků a potřebami nastolení jasných pravidel se situace začala měnit.³⁵

---

³³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 31–32.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 23.

§ 3 ZSM odst. 8.

³⁴ § 63 ZSM.

³⁵ VOJÁČEK, L., SHELE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 692 s. ISBN 978-80-7380-257-8, str. 117–142.

ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 12–34.

Druhá kapitola je věnována zákonu č. 48/1931 Sb. Tomuto zákonu věnuji větší pozornost, protože je podle mne na svou dobu velmi moderním dílem, a stal se tak vlastně předlohou pro dnešní úpravu. Najdeme zde mnoho ustanovení, která platí i dnes. Jeho význam spočívá především ve dvou věcech. Zprvce se jedná o první zákon, týkající se pouze úpravy trestního zákonodárství nad mládeží, a za druhé v oblasti mladistvých sjednocuje právní dualismus na území Československa. Výhodu zákona spatřuji například i v tom, že požadoval, aby bylo postaráno o zaměstnání mladistvého. Spatřuji v tom významný posun, protože se jedná o první pokusy vrátit mladistvého delikventa zpět do normálního života. Pracovní návyky a možnost výdělku mu tak mohly pomoci se po vykonání trestu zařadit do společnosti. Celkově na mne úprava zákona působí tak, že společenský zájem o mladistvého se velmi změnil, líčení a výkon trestu měly být uzpůsobeny tak, aby to mladistvého vývojově moc nepoškodilo.³⁶

Třetí podkapitola se zabývá obdobím od roku 1950 až do roku 2003. Toto období nebylo moc šťastným, co se týče úpravy trestní odpovědnosti mladistvých, jelikož v této době neexistovala samostatná úprava; jediná relevantní úprava existovala v rámci trestních kodexů a nebyla dostatečná.³⁷

1.3.1. Trestní zákonodárství nad mládeží od svých počátků do přijetí zákona o trestním soudnictví nad mládeží v roce 1921

V počátcích vývoje zákonodárství na našem území je právo nejednotné, nekodifikované, na každého se vztahuje jiné právo, záleží na tom, do jakého stavu člověk patří. V této době ještě nelze hovořit o mladistvých, jelikož středověké právo rozeznávalo pouze období dospělosti a nedospělosti a stupeň mezi tím neexistoval. Zprvu se dospělost od dětství rozeznávala ohledáním (nešlo o zkoumání psychické vyspělosti, zkoumala se fyzická stránka člověka), a ne podle věku, jako to známe dnes. Morava v tomto ohledu byla vyspělejší než Čechy, již od patnáctého století nastává na Moravě dospělost dosažením určitého věku. Bylo zde nerovné postavení, co se týče pohlaví a společenského postavení, všeobecně dříve dospělé byly dívky. „*Knih Tovačovská a Drnovská ustanovují takto: léta (tj. dospělost) pacholík panský*

³⁶ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13.

³⁷ *tamtéž* /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*./, str. 13–15.
tamtéž /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*./, str. 78–106.

má v 16 letech, děvečka šlechtična ve 14 letech, zemanský pacholík v 17 letech a děvečka v 15, selský pacholík v 18 a děvečka v 16. ^{38, 39}

V Čechách se začíná určovat dospělost podle věku až v roce 1627 vydáním Obnoveného zřízení zemského, a to 20 let pro muže a 15 let pro ženy. Obnovené zřízení zemské stále neupravuje trestní odpovědnost mladistvých ani se o ní nezmiňuje. Z dostupných zdrojů se ovšem nedá dovodit, že mladý věk pachatele zaručoval jeho beztrestnost, pravděpodobně záleželo na tom, v jaké oblasti se o „mladistvém“ rozhodovalo, kdo rozhodoval, a na poměrech, z jakých vycházel – lze se setkat i s trestem smrti pro malé děti. *„Tak tomu bylo například v případě dvanáctiletého chlapce, který zabil dvě děti: jedno, aby se zmocnil maličkosti – jeho kloboučku –, druhé, aby odstranil svědka činu. Úleva trestu spočívala v tom, že byl místo vpletení do kola ‚pouze‘ utopen. Dalším příkladem byl opět dvanáctiletý chlapec, který byl oběšen za pouhou spoluúčast na vraždě, kterou spáchala jeho matka.* ^{40, 41}

Zmínku o trestní odpovědnosti mladistvých můžeme najít v Koldínových městských právech, která podpůrně platila pro Obnovené zřízení zemské. *„Koldínův zákoník totiž stanovil: ‚Však člověk, let dospělých nedojda, jestli žeby koho z oumysla své a velikosti skutku, kteréhož se dočínil, též také vedle spravedlivého přísězných uvážení pokutou spravedlivou ztrestán bud.’* ⁴² Jinak řečeno, dle Koldína bylo nedospělému lepší dát pokutu než trest. ⁴³

Od vydání hrdelních řádů Josefa (Hrdelní řád císaře Josefa I. z roku 1707) a Theresiana (Hrdelní řád Marie Terezie z roku 1768) můžeme vnímat určitý pokrok ve vnímání osob ne jen jako dospělých a nedospělých. Menším pokrokem z výše zmiňovaných byl Hrdelní řád Josefa I., ve kterém je věk mladistvého považován za polehčující okolnost (nesměli být podrobeni mučení). Za mladého je považován chlapec do 18 let a dívka do 15 let. Naopak o větším pokroku můžeme hovořit u Theresiany, kde již je zakotvena trestní odpovědnost mladistvých. Nedospělí jsou rozděleni na čtyři kategorie: děti do sedmi let, nedospělci do 14 let, mladiství do 16 let a dospělí. Děti nebyly trestně odpovědné, což nevyklučovalo tělesné potrestání od rodičů, učitelů, popřípadě od soudu, byly-li si děti vědomy svého činu –

³⁸ ZEŽULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 13.

³⁹ *tamtéž*, str. 12–34.

⁴⁰ *tamtéž*, str. 14.

⁴¹ *tamtéž*, str. 12–34.

⁴² *tamtéž*.

⁴³ *tamtéž*.

pravděpodobně se muselo jednat o nějaký vážnější čin. Nedospělci měli sníženou trestní odpovědnost, byl u nich vyloučen trest smrti, ale i zde existovala výjimka, byl-li trestný čin spáchán za zvlášť těžkých okolností. Mladiství již pak měli plnou trestní odpovědnost, ale byla zde možná polehčující okolnost, a to v případě, že byla naděje na nápravu mladistvého.⁴⁴

Za zmínku stojí také Západohaličský trestní zákoník z roku 1787, který stanoví, že „*děti do dokonaneého čtrnáctého roku jsou nepřičetné, činy jinak trestné mohou být pouze policejně registrovány*“, a dále zákon o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803, kde „*bylo poprvé jako polehčující okolnost uvedeno mládí pachatelovo ve věku do dvaceti let*“.⁴⁵

V roce 1852 vyšel rakouský trestní zákoník, ten rozděloval mládí na tři období. Do deseti let šlo o dětský věk, který představoval období naprosté nepřičetnosti, nezpůsobilosti spáchat trestný čin. Od 10 do 14 let šlo o nedospělce, pro ně platila zmenšená přičetnost, v každém jednotlivém případě delikvent procházel zkouškou přičetnosti. Od 14 do 20 let mluvíme o mladistvých a období mírnějšího trestání, kdy nastupuje plná trestní odpovědnost mladistvých; v tomto věku však bylo zakázáno uložit trest smrti a doživotí.⁴⁶

Na přelomu 19. a 20. století dochází ke změně vnímání a výchovy dětí, což se promítlo i do trestního práva. Mezi lety 1907 a 1917 zde byla snaha vyčlenit problematiku trestní odpovědnosti mladistvých do samostatného zákona. Byla vypracována osnova „*zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých*“. Tato osnova zákona se do rozpadu Rakouska-Uherska zákonem nestala, nicméně v tomto pokusu o vydání takového zákona vidím změnu v přemýšlení o trestní odpovědnosti mladistvých a pokus o vyčlenění trestání mladistvých do samostatného zákona. Návrh zákona rozlišuje do 14 let období dětství, od 14 do 18 let období mladistvých a od 18 let je pak člověk dospělým. U mladistvých musel soud v každém případě zkoumat, zda je mladistvý po duševní stránce přičetným. Shledal-li soud mladistvého nepřičetným, jeho potrestání přecházelo do domácí péče, popřípadě do nařízené

---

⁴⁴ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 12–34.

⁴⁵ *tamtéž*, str. 17.

⁴⁶ *tamtéž*, str. 12–34.

ochranné výchovy. V této době začíná i změna chápání soudnictví nad mládeží. První soud pro mladistvé byl zřízen ve Frankfurtu nad Mohanem v roce 1908.⁴⁷

Po vzniku Československa byla chytře přijata recepční norma⁴⁸ – české země přejaly právo rakouské a Slovensko právo uherské. Slovensko s právní úpravou mladistvých a trestního řízení nad nimi na tom bylo lépe, a proto byla třeba jednotná úprava pro obě země, již se v roce 1931 stal zákon č. 48 Sb.⁴⁹

1.3.2. Zákon č. 48 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931

Než vyšel zákon 48, předcházely mu ještě dva vládní návrhy. První v roce 1922, který nakonec nebyl předložen Národnímu shromáždění⁵⁰, a druhý z roku 1930, který již byl předložen Poslanecké sněmovně. Ten ve své důvodové zprávě poukazuje na to, aby v případě trestního řízení proti mladistvým soudy spolupracovaly s orgánem sociální péče o mladistvé, který by mohl kontrolovat činnost soudu a měl by i spolurozhodovat.⁵¹

Zákon v sobě zahrnoval normy jak procesní, tak hmotné a byl zákonem speciálním k obecné úpravě. Ve svých úvodních ustanoveních také obsahoval definici mladistvého. „Podle ustanovení § 2 zákona je mladistvým osoba, která v době spáchání činu dovršila 14., ale nedokonala 18. rok svého věku.“⁵² Zákon připouštěl i potrestání mladších 14 let jako mladistvých, pokud hrozilo nebezpečí mravní zkázy, jinak platila do 14 let nevyvratitelná domněnka nepřičetnosti. Poručenský soud měl pravomoc nařídit výchovné nebo léčebné opatření i osobám mladším 14 let. Spáchal-li 12letý a starší trestný čin, za který hrozilo doživotí nebo trest smrti, měl dokonce obligatorní povinnost takový trest uložit. Byla tak dána

---

⁴⁷ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 12–34.

⁴⁸ Zákon č. 11/1918, autorem byl A. Rašín, původně se jednalo o dočasné převzetí rakousko-uherského práva – došlo k zabránění vzniku chaosu, který by mohl vzniknout, kdyby nastalo bezpráví, na druhou stranu zavedl právní dualismus.

⁴⁹ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží...*, str. 12–34.

⁵⁰ nejvyšší zákonodárný sbor v letech 1918–1939.

⁵¹ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží...*, str. 36–67.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb., dostupné na http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0539_02.htm.

⁵² *tamtéž* /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží...*, str. 37.

pravomoc zasahovat poručenskému soudu do – do této doby výlučné – výchovné pravomoci otce rodiny.⁵³

Zákon také zavádí namísto absolutní nebo žádné trestní odpovědnosti relativní trestní odpovědnost. Ta spočívala ve schopnosti určovací a rozpoznávací, která byla snížena pouze o nedostatek zkušeností vzhledem k věku. Místo toho existoval ještě zvláštní důvod vylučující trestní odpovědnost: mladistvý musel být shledán značně zaostalým.⁵⁴

Předpis zahrnoval i právní následky postihu mladistvých, jako byla výchovná opatření, jež mohla aplikovat i škola. Poprvé upravoval otázku ochranných opatření. *„Ochranná opatření byla zákonem pojata jako soubor prostředků, které zákon poskytuje k nápravě mladistvého, jenž spáchal trestný čin. Tato opatření měla však také význam jako prostředky výchovné, určené mládeži mravně ohrožené, mládeži, u níž se nebezpečí mravní zkázy projevilo jinak než spácháním trestného činu.“*⁵⁵ Výchovná opatření měla tři druhy. Zaprvé ochranný dozor, který nahrazoval dozor rodičů. Ochranný dozor soud ukládal usnesením, proti němuž bylo možno podat opravný prostředek. Ochranný dozor vykonával poručenský soud, v jehož obvodě se mladistvý trvale zdržoval. Druhým výchovným opatřením byla ochranná výchova rodinná, která probíhala v rodině k tomu způsobil. K ochranné výchově rodinné se přistupovalo tehdy, když bylo třeba odstranit nedostatky řádné výchovy a nebylo možné toho dosáhnout v rodině mladistvého. Třetím typem byla ochranná výchova ústavní, která se též ukládala v případě, že bylo třeba odstranit nedostatky řádné výchovy. Výchovné opatření bylo možno uložit prozatímně a samostatně (ukládala se místo trestu nebo vedle trestu). Soud mohl upustit od potrestání, odsoudit k trestu nepodmíněně a k trestu podmíněně. Ke každému odsuzujícímu výroku pak mohl přidat výchovné opatření. Stejně jako dnes se trestné činy mladistvých nazývaly proviněním. Při ukládání trestu soud přihlížel k povaze činu, okolnostem, za nichž byl čin spáchán, k tomu, co vedlo ke spáchání trestného činu, k tomu, z jakých poměrů mladistvý vycházel, a k jeho dosavadnímu způsobu života. Podle mého

---

⁵³ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67.

zákon č. 48/1931 Sb.

tamtéž / ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží.../*, str. 36–67.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁵⁵ *tamtéž* / ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží.../*, str. 43.

názoru šlo o velmi pokrokový přístup, srovnáme-li to se stavem jen o padesát let dříve a se stavem dnešním.⁵⁶

Zákon rozlišoval čtyři skupiny výkonu trestu: trest zavření do šesti týdnů, trest zavření delší než šest týdnů, trest zavření delší než šest měsíců a výkon trestu úchylných. Výkon trestu dozorovali i pedagogové a lékaři. U trestu zavření do šesti týdnů nebylo pro jeho krátkost možno se reálně snažit mladistvého převychovat, proto byl jeho výkon možný i ve výchovně. U trestu zavření delšího než šest týdnů byl trest vykonáván buď ve výchovných, nebo již ve věznicích pro mladistvé, zřízených u krajských soudů. Trest zavření delší než šest měsíců byl vykonáván ve zvláštních ústavech nebo samostatných oddělených věznicích. Výkon trestu vězňů úchylných probíhal odděleně od ostatních vězňů a měl být přizpůsoben věžňovu stavu.⁵⁷

Co se týče procesní části zákona, rozhodovat o trestních záležitostech mladistvých byly příslušné soudy pro mládež; nejednalo se o zvláštní instanci soudů pro mládež, ale o oddělení stávajících soudů. Stejně je tomu i dnes. U krajských soudů byl zřízen senát pro mládež, který se skládal ze dvou soudců z povolání (jednalo se o soudce pro mládež), jeden předsedal a druhý byl přisedícím. Soudci na tuto pozici byli pečlivě vybíráni. Během řízení byly zohledňovány návrhy ústředních organizací pro péči o mládež. U každého státního zastupitelství byl také zřízen zvláštní státní zástupce pro mladistvé delikventy, který byl jmenován ministrem spravedlnosti.⁵⁸

Místní příslušnost soudů byla dána obvodem, v němž měl mladistvý stálý pobyt v době spáchání trestného činu. U věcné příslušnosti zákon vylučuje příslušnost porotních soudů až na výjimku v § 41.⁵⁹

Zákon dával povinnost oznamovat školám zahájení a výsledek trestního řízení proti mladistvému a rozhodnutí o ochranných opatřeních. Zdůrazňoval ale, že tato

---

⁵⁶ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁵⁷ *tamtéž*, str. 36–67.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁵⁸ ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁵⁹ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*/, str. 36–67.

zákon č. 48/1931 Sb.

oznámení jsou důvěrná. Tyto informace měli obdržet i zákonný zástupce mladistvého a poručenský soud. Poručenský soud působil jako jakési informační centrum, kam putovaly zprávy o mladistvých. V případě, že je proti mladistvému vedeno trestní řízení u jiného soudu, měl o tom soudy ihned informovat.⁶⁰

Mladistvého bylo možno podle zákona vzít do vazby, ale jen v případě, nebyla-li jiná možnost. Mladistvý měl být ve vazbě oddělen od osob, které by na něj mohly mít špatný výchovný vliv. Vazba mohla být vykonávána i ve výchovném nebo podobném ústavu, a to jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru. Po dobu vazby mělo být postaráno o stálé i účelné zaměstnání mladistvého.⁶¹

Byl-li trestný čin nepatrného významu, mohl soud se souhlasem veřejného žalobce upustit od trestního řízení nebo je zastavit. Trestní řízení proti mladistvým bylo zjednodušené, nevedlo se proti nim vyšetřování a nebylo obžalovací řízení. Místo obžalovacího spisu postačil návrh žalobce. Vyhledávání důkazů spočívalo na soudci. Zjednodušené řízení bylo zavedeno kvůli nutnosti řízení provést co nejrychleji a kvůli tomu, že by delší řízení mohlo mít i špatný vliv na vývoj mladistvého. Rychlost řízení neměla být na úkor jeho důkladnosti. Vznikla-li odůvodněná pochybnost o úplném duševním nebo tělesném zdraví mladistvého nebo o jeho normálním vývoji, měl soud možnost dát mladistvého ohledat podle potřeby jedním nebo dvěma lékaři a využít odborníka na duševní nemoci mládeže.⁶²

Zákon určoval, kdy má mít mladistvý nutnou obhajobu. Kromě případů uvedených v trestním řádě měl obhájce vždy při hlavním líčení a při ústním líčení o opravných prostředcích, dále byl-li obviněný ve vazbě a po nařízení senátu pro mládež i v přípravném řízení. Neměl-li obviněný mladistvý v těchto případech vlastního obhájce, byl mu určen soudem. Obhájcem nemusel být advokát, nemohla jím však být osoba, která se zúčastnila trestného činu. Šlo-li o čin náležející do příslušnosti sborového soudu, musela být obhájcem osoba způsobilá k obhajování před krajskými soudy. V jiných případech mohl být obhájcem také zákonný zástupce

---

⁶⁰ ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13. zákon č. 48/1931 Sb.

⁶¹ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67. zákon č. 48/1931 Sb.

⁶² *tamtéž* /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*, str. 8–13. zákon č. 48/1931 Sb.

nebo ten, kdo nad mladistvým bděl, nebo některý příslušník jeho rodiny nebo zástupce pomocného zařízení pro soudní péči o mládež.⁶³

Pomocná zařízení pro soudní péči o mládež měla významnou roli v řízení proti mladistvým. Byla předpokládána úzká součinnost těchto zařízení se soudy pro mládež a soudy poručenskými. Pomocí těchto zařízení měl soud získat správný a úplný podklad pro své rozhodnutí a výkon trestu. Jak už jsem zmínila v předchozím odstavci, mohli být zástupci tohoto orgánu obhájci mladistvého. Tato zřízení měla být informována o propuštění mladistvého z vazby a výkonu trestu zavření. Dále, jak už jsem také dříve zmínila, měla být informována o začátku a výsledku řízení. Tato zařízení mohla podávat opravné prostředky ve prospěch mladistvého, a to i proti jeho vůli. V hlavním líčení se mohl zástupce pomocného zařízení pro soudní péči o mládež kdykoliv ujmout slova a přednést vše, co uvážil za vhodné pro líčení, nejen poměry mladistvého, ale i věci důležité pro posouzení viny.⁶⁴

Účelem hlavního líčení bylo seznámit se komplexně s osobou mladistvého pachatele a pečlivě uvážit všechny okolnosti důležité pro daný případ. V rámci přípravy hlavního líčení nemohl být jako podle dnešní úpravy vydán trestní příkaz proti mladistvému. Hlavní líčení nemohlo být vedeno v nepřítomnosti mladistvého a bez jeho obhájce, a to pod hrozbou zmatečnosti. Po celou dobu hlavního líčení byla vyloučena veřejnost až na tu část, kde se vylašoval rozsudek, anebo na případ, že se soud ze zvlášť důležitých důvodů rozhodl vést líčení veřejně. Stejně jako dnes, bylo-li vedeno hlavní líčení proti mladistvému, nemělo být vedeno zároveň líčení proti osobě starší 18 let.⁶⁵

Proti rozhodnutí soudu bylo možno podat opravný prostředek. Zákon vyjmenovával osoby, které jsou k tomu oprávněné. Oproti standardnímu řízení zákon rozšiřoval okruh osob, jimž tato možnost byla dána, o obhájce mladistvého a zařízení pro soudní péči o mládež. I proti vůli mladistvého bylo možné podat opravný prostředek v jeho prospěch.⁶⁶

---

⁶³ ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8. str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁶⁴ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67.

tamtéž /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*. str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁶⁵ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží/*, 36–67.

tamtéž /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*, str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁶⁶ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží.../*, str. 36–67.

tamtéž /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*, str. 8–13.

Zajímavostí je, že zákon obsahoval ustanovení o přestupku zanedbání péče o mladistvého, jako trest za tento přestupek hrozilo odnětí svobody a ztráta volebního práva. Konkrétně hrozba ztráty volebního práva mi jako trest v době napsání osnovy připadá jako výchovný a motivační prostředek pro působení na obyvatele, aby nezanedbávali výchovu dětí. Zákon nerozeznával, zda šlo o zanedbání péče ze zákona, nebo ze smlouvy, což zajišťovalo i ochranu dětem v cizí péči. Zanedbání péče muselo být vědomé nebo hrubé a vztahovat se muselo na následek porušení péče, osnova výslovně uvádí, že muselo hrozit „zpustnutí“ mladistvého. Tento čin se dal stíhat pouze veřejnou žalobou na návrh poručenského soudu, díky čemuž se mohlo předejít zbytečným obviněním a bylo na posouzení soudu, zda vůbec bylo v možnostech rodiny, popř. opatrovníků, vést výchovu mladistvého řádněji.⁶⁷

1.3.3. Období 1950–2003

Od roku 1950 neexistovala samostatná úprava, která se vztahovala na mladistvé, jelikož byl zrušen zákon o trestním soudnictví nad mládeží, a to trestním zákonem č. 8/1950 Sb. Se zrušením zákona o trestním soudnictví nad mládeží byly zrušeny i soudy pro mládež.⁶⁸

Trestní zákon z roku 1950 upravoval problematiku mladistvých v osmi ustanoveních, konkrétně v § 56–63. Za mladistvé byly považovány osoby od 15 do 18 let. Trestní zákon z roku 1950 připouštěl možnost soudu upustit od potrestání, a to ze čtyř důvodů:

- nemohl-li mladistvý z omluvitelného důvodu plně rozpoznat své jednání, které bylo pro společnost nebezpečné,
- šlo-li o trestný čin menšího významu, k němuž byl mladistvý sveden příležitostí nebo tíživými osobními nebo rodinnými poměry,
- šlo-li o trestný čin menšího významu, jehož se mladistvý dopustil z nerozvážnosti nebo pod vlivem jiné osoby,
- nebo měl-li soud za to, že ochranná výchova splní účel trestu.

---

zákon č. 48/1931 Sb.

⁶⁷ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 36–67.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 8–13.

zákon č. 48/1931 Sb.

⁶⁸ *tamtéž* /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*/, str. 78–106.

Ze stejných důvodů mohl prokurátor zastavit trestní řízení proti mladistvému. Zákon zakazoval uložit mladistvému některé tresty: trest smrti, ztrátu státního občanství, ztrátu čestných práv občanských, vyloučení z vojska, zákaz činnosti, zákaz pobytu a trest uveřejnění rozsudku.⁶⁹

Snahu veřejnosti o vytvoření samostatného trestního soudnictví můžeme spatřovat již průběhu šedesátých a na počátku sedmdesátých let, kdy to například prosazoval Výzkumný ústav kriminologický na základě svých výzkumných prací. Další volání po samostatné úpravě se objevuje v letech osmdesátých, kdy započaly přípravné práce na rektifikaci trestních zákonů, kdy odborná veřejnost usilovala o rozšíření druhů výchovných opatření ukládaných mladistvým. Tyto snahy však bohužel nedošly naplnění.⁷⁰

Na počátku devadesátých let byly přijaty novely trestních kodexů, ve kterých se pokusy z let šedesátých až osmdesátých neprosadily. Nelze hovořit úplně o neúspěchu novel, co se týče problematiky mladistvých, protože došlo například k rozšíření trestů, jež bylo možné mladistvému uložit. V roce 1991 předložila pracovní skupina Ústavu státu a práva ČSAV návrh novelizace trestněprávních předpisů, který podle nich měl zahrnovat alespoň nejnutnější změny v trestněprávní úpravě trestní odpovědnosti a trestního řízení ve věcech mladistvých. Pracovní skupina počítala s celkovou rektifikací trestních norem v časovém horizontu tří až pěti let, jež by přinesla i změnu trestní politiky nad mladistvými. Jedním z hlavních cílů skupiny bylo zavedení institutu podmíněného zastavení trestního stíhání tak, aby mohla být zajištěna výchova mladistvého, aniž muselo dojít k jeho odsouzení.⁷¹

Nicméně ani v devadesátých letech nebyla přijata samostatná úprava, která by se zabývala problematikou mladistvých. Změna nastala až v roce 2003 přijetím zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, který se stal účinným 1. 1. 2004.⁷²

---

⁶⁹ ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 13–15.

ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 78–106.

§ 56–63 zákona č. 86/1950 Sb.

⁷⁰ *tamtéž* /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*, str. 13–15.

tamtéž /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží/*, str. 78–106.

⁷¹ *tamtéž*, str. 78–106.

⁷² *tamtéž* /ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.../*, str. 13–15.

tamtéž /ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží/*, str. 78–106.

§ 56–63 zákona č. 86/1950 Sb.

2. TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLADISTVÉHO PODLE ZÁKONA Č. 218/2003 SB

V podkapitole věnující se pojmům jsem vymezila, koho ZSM vnímá jako mladistvého a koho jako dítě. U dětí nelze hovořit o trestní odpovědnosti, jelikož ji nemají z důvodu nedostatečné způsobilosti rozpoznávací a určovací. U mladistvých od 15 do 18 let pak hovoříme o *podmíněné trestní odpovědnosti*. Aby byl mladistvý trestně odpovědný, musí kromě dosažení předepsaného věku splňovat ještě další podmínky, které stanoví § 5 ZSM. Jednou z nich je *dosažení určité rozumové a mravní vyspělosti*. Z podkapitoly 1.3. lze dovodit, že i zahraniční úpravy obsahují tuto podmínku. Za mladistvé považují vyjmenované zahraniční úpravy lidi od nižšího věku, než je tomu u nás. ZSM tedy neklade důraz v první řadě na věk mladistvého, ale na to, aby byl mladistvý schopný rozpoznat protiprávnost svého jednání a takové chování ovládat. Důležitá je také dostatečná rozumová a mravní vyspělost mladistvého. V komentáři zákona⁷³ se dostatečná rozumová a mravní vyspělost nazývá *podmíněnou či relativní přičetností*, s čímž nesouhlasí Jelínek v učebnici trestního práva hmotného⁷⁴, ten by relativní trestní odpovědnost zařadil jako samostatný objektivní znak subjektu provinění. Prof. Jelínek a kol. argumentují tím, že nedostatek mravní a rozumové vyspělosti mladistvého nelze považovat za duševní poruchu ani jinou patologickou příčinu. S tím bych si na tomto místě dovolila nesouhlasit a spíše se přiklonila k názoru prof. Šámala, který nedostatek rozumové a mravní vyspělosti řadí k duševním poruchám. Nesouhlasit si dovoluji, protože mi připadá, že to, jak je dítě vyspělé, souvisí s jeho duševním vývojem. A to ať už se na něm podílela výchova v rodině, prostředí, ve kterém mladistvý vyrůstal, anebo se jen na rozdíl od svého okolí vyvíjí pomaleji. Takže se přikláním k názoru, který uvádí Šámal v komentáři, že se jedná jen o jiné biologické kritérium přičetnosti. Aby mladistvý nebyl trestně odpovědný z důvodu nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti, musí se jednat o značný a podstatný rozdíl od jeho vrstevníků. Ustanovení § 5 odst. 1 ZSM se musí vykládat komplexně; jestliže není nedostatečná

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 37.

⁷⁴ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 212.

mravní vyspělost důvodem schopnosti ovládat jednání nebo rozpoznat protiprávnost takového jednání, nemůže být ani důvodem nepřičetnosti.⁷⁵

Kromě dostatečné rozumové a mravní vyspělosti je dalším kritériem, jak už jsem výše zmínila, i **přičetnost pachatele**. Ten, kdo není schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání a ovládnout je, není trestně odpovědným. Přičetnost u mladistvého spočívá ve schopnosti být subjektem provinění v závislosti na jeho duševním stavu. Přičetnost se skládá ze dvou složek, a to rozumové a volní. Tyto složky se posuzují v době spáchání činu. Rozumová složka spočívá ve schopnosti rozpoznat protiprávnost svého chování a volní ve schopnosti takové jednání ovládnout.⁷⁶

S trestní odpovědností mladistvého souvisí i *možnost zániku trestnosti*. Trestní odpovědnost zaniká až po spáchání trestného činu, ale dříve, než dojde k pravomocnému rozhodnutí o takovém činu. Mezi obecné důvody zániku trestní odpovědnosti mladistvých patří účinná lítost a promlčení trestní odpovědnosti. Obecnou úpravu najdeme v TZ, kterou ve vztahu k mladistvým dále modifikuje ZSM. Pokud z povahy věci přichází v úvahu, uplatní se u mladistvých i důvody účinné lítosti upravené v TZ. Těmito důvody jsou: důvody zániku trestnosti přípravy a pokusu, zánik trestní odpovědnosti účastenství, smrt pachatele, milost prezidenta republiky⁷⁷, zánik trestnosti podle zvláštní části trestního zákona. Není vyloučeno, aby zánik trestní odpovědnosti stanovil i zvláštní zákon. Se zánikem trestní odpovědnosti souvisí i jiné důsledky, jako je zánik práva státu na potrestání či to, že pachatele tak nelze považovat za recidivistu ve smyslu § 42 písm. p) TZ. Dalšími procesními důsledky pak jsou například odložení věci, zastavení trestního stíhání,

---

⁷⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 211–213.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 37.

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3. str. 57–59.

§ 5 odst. 1 ZSM.

⁷⁶ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 37–41.

⁷⁷ Ve formě abolicie: prerogativa hlavy státu, na základě jejíhož využití vznikne nepřípustnost trestního stíhání. Může být jak ve formě individuální milosti, tak kolektivní amnestie. Spočívá v tom, že hlava státu nařídí, aby se trestní stíhání pro určitý trestný čin nezačalo, a pokud již zahájeno bylo a nebylo doposud pravomocně skončeno, aby bylo zastaveno.

zproštění obžaloby. Zánik trestní odpovědnosti nemá nic společného s okolnostmi vylučujícími protiprávnost⁷⁸ a se zánikem výkonu trestu^{79, 80}.

Účinná lítost, jak jsem již výše zmínila, je v ZSM vzhledem k věku mladistvého upravena jinak než účinná lítost upravená v TZ. Aby mohlo dojít k účinné lítosti, musí být splněny její zákonné podmínky:

- Musí jít o provinění, za něž lze dostat maximálně trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let.
- Mladistvý po spáchání provinění dobrovolně napraví nebo odstraní způsobený následek, nebo se o to alespoň pokusí.
- Mladistvý po spáchání provinění svým chováním projeví účinnou snahu po nápravě.
- Čin, který mladistvý spáchal, nemá trvale nepříznivý následek pro poškozeného nebo pro společnost.

Jednou z podmínek účinné lítosti je **dobrovolné jednání mladistvého**. To znamená, že záleží na tom, kdy se mladistvý pokusí napravit nebo odstranit škodlivý následek. Je rozdíl, zda tak činí v době, kdy mu ještě z hlediska procesního práva nic nehrozí, nebo v situaci, kdy je jeho protiprávní chování odhaleno. Účastní-li se protiprávního chování více osob, přihlíží se k účinné lítosti individuálně. Jsou-li splněny podmínky účinné lítosti, není důvod k zahájení trestního stíhání a věc se může odložit. Bylo-li již trestní stíhání zahájeno, trestní řízení se zastaví.⁸¹

Promlčení je druhou možností zániku trestní odpovědnosti, kterou upravuje ZSM. Trestní stíhání zaniká promlčením, tedy po uplynutí promlčecí doby stanovené zákonem. Důvody promlčení jsou jak hmotněprávní, tak procesněprávní. Mezi hmotněprávní důvody patří snížení potřeby společnosti po uplynutí určité doby potrestat mladistvého. Procesním důvodem pro promlčení trestního stíhání je, že s postupem času se zhoršuje proces dokazování, protože se oslabuje síla a průkaznost důkazů. Doba, kdy dojde k promlčení, závisí na závažnosti činu, který pachatel učinil. Zákon rozděluje tři doby promlčení, deset let, pět let a tři roky. Desetiletá

⁷⁸ Okolnosti vylučující protiprávnost nejsou trestným činem, protože tu chybí znak trestného činu, a to protiprávnost. Jedná se například o případy krajní nouze, nutné obrany, svolení poškozeného.

⁷⁹ Zánik výkonu trestu znamená, že zaniká právo státu na výkon již uloženého trestu, například z důvodu smrti pachatele, udělení milosti nebo z důvodu, že trest již vykonán byl.

⁸⁰ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 58–65.

⁸¹ JELÍNEK, JIŘÍ a MELICHAROVÁ, DITA. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou. Praha: Linde, 2004.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 58–65.

lhůta běží u provinění, za která lze uložit výjimečný trest. Pětiletá u těch provinění, za něž lze dostat trest odnětí svobody nejméně 10 let. Tříletá lhůta pak běží u ostatních provinění. Promlčecí doba začíná obecně plynout dokonáním trestného činu, popřípadě jeho účinku. Promlčecí dobu lze stavět. To znamená, že se do ní nezapočítává:

- doba, po kterou nebylo možno mladistvého postavit před soud pro zákonnou překážku,
- doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno,
- doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě III zvláštní části TZ byla mladší osmnácti let, taková doba začne plynout až od osmnácti let věku oběti,
- doba podmíněného zastavení trestního stíhání.

Promlčecí dobu lze i přerušit. Přerušeni promlčecí doby má za následek, že promlčecí doba začíná běžet znovu. Přerušeni promlčecí doby souvisí s procesními úkony osob činných v trestním řízení, jako je především zahájení trestního stíhání mladistvého pro provinění, o jehož promlčení jde. Přerušeni závisí i na chování mladistvého. Dochází k němu, spáchá-li mladistvý v promlčecí době nové provinění, na které stanoví TZ stejný nebo přísnější trest. Z promlčení jsou vyloučeny provinění uvedená v § 35 TZ.⁸²

---

⁸² JELÍNEK, JIŘÍ a MELICHAROVÁ, DITA Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou. Praha: Linde, 2004, str. 24–25.
ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 66–72.

3. TRESTNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLADISTVÝCH DE LEGE LATA

Na trestní řízení mládeže se vztahuje úprava ZSM, TŘ, TZ, zákona o sociálně-právní ochraně dětí⁸³, občanský zákoník⁸⁴ a občanský soudní řád⁸⁵. Nejdůležitější z nich je ZSM, který je takzvaně ve vztahu speciality k obecné úpravě těchto zákonů. Znamená to, že se přednostně ve věcech mladistvých používá ZSM. Pouze v případě, že úprava pro danou věc v tomto zákoně chybí, použijí se ostatní jmenované zákony, především TŘ a TZ. Ustanovení ZSM se vztahuje na dvě věkové skupiny, a to na mladistvé a na děti mladší 15 let. Zákon upravuje podmínky odpovědnosti těchto osob, opatření, která lze mládeži uložit za protiprávní čin, řízení v trestních věcech mládeže, řízení ve věcech dětí mladších 15 let, rozhodování a výkon soudnictví ve věci mládeže. Zákonodárce při tvorbě zákona vycházel z restorativní (obnovující) justice se snahou pozitivně působit na mládež a tak zamezit delikventní chování mládeže. To můžeme vidět například v § 40 ZSM, kde zákonodárce zakotvil spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, se zájmovými sdruženími občanů a s probačními pracovníky. Zákon tedy klade důraz na prevenci protiprávního chování mládeže a výchovné působení na ni.⁸⁶

V této kapitole se především zaměřím na *odchyly v trestním řízení proti mladistvým od obecné úpravy*. Jak jsem již naznačovala v předcházejícím odstavci, je totiž trestní řízení ve věcech mladistvých velmi specifickou oblastí, a proto obsahuje řadu odchylek od obecné úpravy TŘ.

Ve druhé části kapitoly se budu věnovat samotnému průběhu řízení nad mladistvými. V rozdělení na jednotlivá stadia jsem se přiklonila k pražským procesualistům⁸⁷, kteří rozdělují trestní řízení na pět stadií, na rozdíl od procesualistů z Brna, kteří rozlišují sedm stadií trestního řízení.⁸⁸

---

⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (od roku 2014 zahrnuje i ustanovení o rodině).

⁸⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁸⁶ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3, str. 48–51.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 1–7.

§ 1 a 40 ZSM.

⁸⁷ Pražští procesualisté rozdělují trestní řízení tradičně na pět řízení (přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení), zatímco brněňští procesualisté přiřazují ke stadiím řízení ještě postup před zahájením trestního řízení a mimořádné opravné řízení.

⁸⁸ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 374.

Do poslední části jsem zařadila ještě podkapitulu věnující se opatřením, která se mladistvým ukládají za provinění. I když je tato podkapitola zaměřena především na hmotnou úpravu, úzce souvisí s částí, kde se věnuji vykonávacímu řízení. Jednou z funkcí vykonávacího řízení je dohled nad výkonem opatření, proto jsem úpravu o opatřeních zařadila z důvodu komplexnosti výkladu a věnuji se jí pouze úzce. Tato podkapitola se také zmiňuje o rozdílu mezi restorativní a retributivní justicí.

3.1. Odchytky proti obecné úpravě

Tuto podkapitulu jsem do práce zařadila z toho důvodu, že ZSM upravuje specificky určitá ustanovení od obecné úpravy, což vyplývá i z toho, že ZSM je speciálním zákonem.

3.1.1. Subjekty trestního řízení

Subjekty trestního řízení jsou osoby, kterým zákon přiznává určitá práva a povinnosti a které díky takto přiznaným právům a povinnostem mají vliv na průběh řízení. Těmito osobami jsou zejména orgány činné v trestním řízení a mladistvý, který je podezřelý, obviněný, obžalovaný nebo odsouzený za provinění. V Jelínkově učebnici sem jsou v určitých situacích řazeni ještě obhájce, svědek a tlumočnick v případě, že vystupují v řízení vlastním jménem. V Musilově⁸⁹ učebnici přisuzují postavení subjektu navíc i poškozenému, zúčastněné osobě a osobě s tzv. samostatnými obhajovacími právy, probačnímu úředníkovi a orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jelikož je tato kapitola zaměřena na odchytky v trestním řízení, budu se zde věnovat orgánům činným v trestním řízení, obhájci, zákonnému zástupci a speciálnímu postavení poškozeného v řízení proti mladistvým.⁹⁰

3.1.1.1. Orgány činné v trestním řízení

Mezi orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) řadíme soudy, státní zastupitelství a policejní orgány. V řízení proti mladistvým zavádí ZSM povinnost spolupráce těchto orgánů s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou, což v TŘ nenajdeme. ZSM dále požaduje, aby OČTŘ měly osobní

---

⁸⁹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 164.

⁹⁰ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str.180–181.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 164.

a odborné předpoklady pro práci s mladistvými. To hlavně z toho důvodu, aby byl splněn výchovný účel řízení proti mladistvým.⁹¹

Odlišnou úpravu od obecné najdeme dále u příslušnosti soudů, které mají problematiku mladistvých na starost. Věcně příslušné⁹² rozhodovat ve věcech mladistvých a u dětí jsou soudy pro mládež. V případě, že by rozhodoval obecný soud a měl rozhodovat soud pro mládež, jednalo by se o podstatnou vadu řízení. Místně příslušným⁹³ soudem je „soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stále bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Nelze-li žádné takové místo zjistit nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu vyšel čin najevo.“⁹⁴ Smyslem této úpravy⁹⁵ je, aby mladistvého, pokud se opakovaně dopouští provinění, soudil pokud možno stejný soud, a mohl si tak co nejlépe zjistit informace o mladistvém potřebné k rozhodnutí ve věci.⁹⁶

Bydlištěm mladistvého je myšleno místo, kde skutečně bydlí nebo kde má vytvořené podmínky k bydlení. Nemusí jím tedy být místo trvalého bydliště mladistvého. Vzhledem k tomu, že se v minulosti vyskytovaly problémy s určením místní příslušnosti, Nejvyšší soud rozhodl, že pokud není v době rozhodování soudu známo místo pobytu mladistvého, ale je k dispozici adresa trvalého bydliště nebo místa, kde se má mladistvý zdržovat, není možné vyvozovat místní příslušnost podle místa spáchání provinění.⁹⁷

Může se ovšem stát, že se příslušnost bude určovat podle TŘ. Bude to v situaci, kdy trestní řízení bylo zahájeno až poté, co mladistvý dovršil devatenáct let, a platí zde proto pravidla stanovená v ustanovení § 73 odst. 1 písm. b) ZSM. Podle toho se zvláštní ustanovení o trestním řízení ve věcech mladistvých už neužije.

---

⁹¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 359–361.

⁹² Věcná příslušnost stanoví, který druh a stupeň orgánu je příslušný řešit trestní věci konkrétního druhu.

⁹³ Místní příslušnost stanoví, který z orgánů určitého druhu a stupně je příslušný pro určitou věc.

⁹⁴ § 37 ZSM.

⁹⁵ § 18 TŘ stanoví, že se řízení koná u soudu, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Nelze-li ho zjistit nebo je spáchán v zahraničí, určí se místní příslušnost podle bydliště, popř. pracoviště či místa, kde se obviněný zdržuje, a nelze-li ho zjistit, určí se příslušnost podle místa, kde čin vyšel najevo.

⁹⁶ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 194–198.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 360–371.

⁹⁷ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A./, str. 360–371.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 24/2004 ze dne 8. 4. 2004.

Podle Nejvyššího soudu to ale nevylučuje aplikaci obecných ustanovení ze ZSM. Pro použití těchto ustanovení je důležité, že provinění spáchal mladistvý ve věku od 15 do 18 let. Řízení tedy povede soud pro mládež.⁹⁸

Příslušnost státních zástupců a policejních orgánů se u mladistvých podobně jako příslušnost v trestním řízení dospělých určuje podle příslušných podzákoných předpisů. U obou těchto orgánů se místní příslušnost obecně řídí příslušností soudu.⁹⁹

3.1.1.2. Obhájce mladistvého

Právo na obhájce v trestním řízení vychází mimo jiné¹⁰⁰ z ústavně zaručeného práva na obhajobu, zakotveného v Listině¹⁰¹ v článku 40. Nutná obhajoba mladistvého se vztahuje pouze na mladistvé do osmnácti let. Mladistvý musí mít obhájce již od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle ZSM nebo TŘ, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných. Výjimka nastane pouze v situaci, kdy nebude možné provedení úkonu odložit a vyrozumět obhájce. Týká se to vážných situací, kdy by později daný úkon nešlo provést nebo by mohl být zmařen důkazní prostředek. Podle Nejvyššího soudu se nutná obhajoba vztahuje na mladistvého jen tehdy, jestliže se v dané věci proti němu vede trestní řízení. V případě, že ve věci vystupuje jinak, například jako svědek, nutná obhajoba se na něj nevztahuje. Za důvod nutné obhajoby totiž nelze považovat úkony vedené proti mladistvému konané sice podle trestního řádu, ale prováděné ve vztahu k jiným osobám.¹⁰² Mladistvý do osmnácti let musí mít také obhájce ve vykonávacím řízení, rozhoduje-li soud pro mládež: ve veřejném zasedání; v řízení o stížnosti pro porušení zákona; v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení. Mladistvý do osmnácti let musí mít obhájce i v případě, že by se ho zřekl.¹⁰³

V trestním řízení může být obhájcem pouze advokát, ačkoliv v určitých případech může být zastoupen koncipientem. Přítomnost obhájce zaručuje, že postavení mladistvého v trestním řízení nebude z nějakého důvodu snižováno, především vzhledem k jeho nedostatečným znalostem, k jeho věku a stupni mravního

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Td 16/2013 ze dne 27. 3. 2013.

⁹⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 361–362.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Td 24/2004 ze dne 8. 4. 2004.

¹⁰⁰ Např. čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

¹⁰¹ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 583/2009 ze dne 18. 6. 2009.

¹⁰³ § 42 ZSM.

KOVÁŘOVÁ, D. *Postavení advokáta jakožto obhájce či opatrovníka mládeže po 1. 1. 2004*. Bulletin advokacie, 2003, č. 11–12, str. 50–53.

vývoje. Advokát mu hlavně poskytuje potřebnou odbornou pomoc. Mladistvý má právo si svého obhájce zvolit, ale může mu být ustanoven i ex offio.¹⁰⁴

V případě, že si mladistvý zvolí obhájce (nebo to místo něj udělá zákonný zástupce) ve smyslu § 37 odst. 2 TŘ namísto obhájce, který mu byl ustanoven, zaniká tím původní ustanovení obhájce. Ustanovený obhájce je do doby, než je o takové skutečnosti příslušným OČTŘ vyrozuměn nebo se o ní dozví jiným způsobem, oprávněn i povinen hájit práva obviněného. Podle § 151 odst. 2 věty první TŘ má od státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů.¹⁰⁵

Obhájcem mladistvého nemůže být advokát, který zastupuje osobu, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy mladistvého, nebo byl takovou osobou zvolen. Dále nemůže být obhájcem mladistvého advokát, který má v řízení postavení obviněného, svědka, tlumočnicka nebo zúčastněné osoby.¹⁰⁶

3.1.1.3. Zákonný zástupce mladistvého

Důležitou osobou v trestním řízení proti mladistvému je jeho zákonný zástupce. Má podobné postavení jako obhájce, které je o něco zúženo, co se týče možnosti účasti na vyšetřovacích úkonech a možnosti návštěv mladistvého ve vazbě. Je například oprávněn mladistvého zastupovat, zvolit mu obhájce a činit za něj (jeho jménem) různé procesní úkony, jako podávat žádosti, činit návrhy, podat opravný prostředek a účastnit se těchto úkonů. To vše může zákonný zástupce dělat i proti vůli mladistvého. Zákonnému zástupci musí být oznámeno i datum konání hlavního líčení a veřejného zasedání, zde má pak právo klást otázky. Musí mu být doručen opis obžaloby, musí mu být oznámena všechna usnesení, proti nimž může mladistvý podat stížnost. Má právo nahlížet do spisu, podat opravný prostředek a činit návrhy na doplnění vyšetřování. Zákonným zástupcem mladistvého je myšlen kterýkoliv z rodičů, osvojitel, poručník nebo opatrovník. Opatrovníka soud, popř. státní zástupce v přípravném řízení ustanoví v případě, že zákonný zástupce mladistvého

¹⁰⁴ JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2, str. 119.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 400–422.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tz 27/2013 ze dne 19. 6. 2013.

¹⁰⁶ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 400–422.

nemůže vykonávat práva, která mu jako zákonnému zástupci připadají, nebo mladistvý nemá svého zákonného zástupce.¹⁰⁷

3.1.1.4. Postavení poškozeného

Jelikož ZSM, jak jsem již zmínila dříve, vychází z restorativní justice, je posíleno i postavení poškozeného v trestním řízení ve věcech mládeže. Vymezení poškozené osoby najdeme v TŘ. Jedná se o člověka, jemuž bylo v důsledku spáchaného provinění mladistvým ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo člověka, na jehož úkor se mladistvý obohatil. Ochranu práv poškozeného zvýrazňuje ZSM již ve svém úvodním ustanovení a patří mezi zásady tohoto zákona, konkrétně se jí pak věnuje v § 45.¹⁰⁸

Poškozený může navrhnout soudu, aby uložil mladistvému nahradit peněžní škodu nebo nemajetkovou újmu, které poškozenému způsobilo provinění mladistvého. Může také navrhnout, aby mu bylo vráceno bezdůvodné obohacení, které mladistvý získal na jeho úkor. Poškozený má právo být informován o tom, že mladistvý na sebe vzal povinnost, která s ním bezprostředně souvisí. Jedná se například o situaci, kdy se mladistvý zaváže pro poškozeného provést určité práce. Poškozený může dále i ovlivnit vývoj některých odklonů. Například u narovnání má možnost mu zabránit, v případě odstoupení od trestního řízení má možnost významně ovlivnit rozhodnutí státního zástupce tím, že s odklonem souhlasí nebo nesouhlasí.¹⁰⁹

Z práva poškozeného plyne i povinnost pro orgány činné v trestním řízení. Tyto orgány musí přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučovat poškozeného o jeho právech a poskytnout mu možnost tato práva uplatnit. Tuto povinnost mají OČTŘ jak po celou dobu řízení, tak i ve chvíli, kdy se rozhoduje. Nezáleží přitom na tom, zda soud vynese odsuzující rozsudek, nebo jestli uloží alternativní trest. Poučovací povinnost poškozeného se vztahuje pouze na procesní záležitosti, nikoliv na hmotněprávní úpravu.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 400–408.

¹⁰⁸ *tamtéž* str. 417–422.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 261–262

¹⁰⁹ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 417–422.

tamtéž /MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní ...*/, str. 262.

¹¹⁰ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 417–422.

3.1.2. Ochrana soukromí mladistvého

Vzhledem k rozumové a mravní vyspělosti mladistvého je v trestním řízení nutná zvýšená ochrana jeho soukromí. Jejím účelem je snaha zařadit mladistvého zpět do společnosti. Protože kdyby měl například šestnáctiletý chlapec do konce svého studia na střední škole nálepku zloděje, bude mít více předpokladů k recidivnímu chování. Požadavek zvýšené ochrany soukromí mladistvých je tedy hlavně z důvodu ochrany mladistvého před škodlivými vlivy vnějšího prostředí a nežádoucí publicity. Princip ochrany soukromí mladistvého najdeme již v ustanoveních věnujících se zásadám trestního soudnictví nad mládeží a v § 52 až 54 ZSM.¹¹¹

Zveřejňovány mohou být pouze takové informace, které neohrozí dosažení účelu trestního řízení a zároveň neodporují požadavku ochrany osobnosti osob zúčastněných v řízení. Zakázáno je především zveřejňovat jakékoliv informace, které by vedly k odhalení totožnosti mladistvého. Pouze v případě, že by mladistvý, proti kterému je vedeno trestné stíhání, byl pohřešován, si dovedu představit, že by o něm byly uveřejněny informace například v policejním programu „Dítě v ohrožení“. Myslím si ale, že by zde nemělo být uvedeno, že je proti mladistvému vedeno trestní stíhání. Informace se nesmějí zveřejňovat nejen po dobu trestního řízení, ale ani po něm. Jediný průlom v možnosti zveřejňování informací je veřejné vyhlášení rozsudku. Rozsudek může být zveřejněn i ve sdělovacích prostředcích, ale zde nesmí zaznít jméno ani cokoliv jiného, co by vedlo k identifikaci mladistvého.¹¹²

V nejvážnějších případech je od 1. července 2006 možné jméno mladistvého zveřejnit, ale pouze až když je rozsudek pravomocný. To znamená až po případném rozhodnutí všech odvolacích soudů. Týká se to pouze závažných trestných činů, ve kterých je udělen trest odnětí svobody nejméně na osm let a pachatel je pro společnost mimořádně nebezpečný. Do července 2006 to nebylo možné učinit ani v těchto případech. K této změně vedl především tlak společnosti i části odborné veřejnosti. Od zavedení zákona v roce 2004 se totiž stalo i několik brutálních případů vražd, které spáchali mladiství. Největší rozruch způsobil případ vraždy třináctileté dívky z Kmetiněvsi, kterou zabil její spolužák. Vlna nevole tehdy vedla až k sepsání

---

¹¹¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 475.

¹¹² *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 475–480.

VÁLKOVÁ, H. *Ochrana soukromí a osobnosti mladistvého versus právo na informace, svoboda projevu a zásada veřejnosti*. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 4, str. 97.

tzv. kmetiněvské výzvy, která požadovala zveřejňování informací a snížení trestní hranice pro mladistvé na 14 let. Petici podepsaly desetitisíce lidí.¹¹³

S ochranou soukromí souvisí i účast veřejnosti na řízení vedeném proti mladistvým. Tohoto řízení se smí účastnit pouze osoby, které mají s řízením co do činění. Kromě mladistvého je to například jeho obhájce, zákonný zástupce, příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, poškozený, svědci, znalci, úředníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby a zástupci školy a výchovného zařízení. Ve výjimečných případech může být řízení veřejné, a to požádá-li o to mladistvý a neshledá-li soud, že mu to může uškodit.¹¹⁴

3.1.3. Vazba

Institut vazby velmi zásadně zasahuje do základních práv a svobod občanů, proto jeho použití je již u dospělých striktně vázáno na splnění zákonných podmínek. O to víc musí být tento institut ještě zpřísněn, jedná-li se o mladistvé. Měl by být využíván pouze v nezbytných případech a na nezbytnou dobu, protože pobyt ve vazební věznici by měl na mladistvého velmi nepříznivý vliv. Dalším důvodem použití tohoto institutu jen v krajních případech by mohl být také fakt, že izolace mladistvého ve vazební věznici nemá v první řadě výchovný účinek, nýbrž zajišťovací funkci. Proto je nutné, i když jsou splněny důvody vazby, vzít mladistvého do vazby až poté, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak.¹¹⁵

O vazbě vždy rozhoduje příslušný soud pro mládež. Soud nesmí uvalit vazbu na mladistvého, který se dopustil úmyslného provinění, za které lze uložit trest odnětí svobody na dva roky. Dále nesmí uvalit vazbu v případě, že se mladistvý dopustil nedbalostního provinění, za něž lze uložit trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Tyto dvě zmíněné podmínky lze obejít v případě, že se mladistvý skrývá, nebo dokonce uprchl nebo v případě, že je neznámé totožnosti. Dále pak když mladistvý pokračuje v trestné činnosti nebo maří objasňování skutečností závažných pro trestní

---

¹¹³ Epravo.cz: 41701. Od července můžou soudy zveřejnit identitu mladistvých. www.epravo.cz [online]. 30. 6. 2006 [cit. 2014-03-15]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/od-cervence-muzou-soudy-zverejnit-identitu-mladistvych-41701.html?mail>

¹¹⁴ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 480.

¹¹⁵ *tamtéž* /MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní ...*, str. 458–761.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 323–432.

ŠÁMAL, P. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2004, č. 2, str. 33.

stíhání, zejména tím, že již působil na svědky nebo spoluobviněné. Je-li mladistvý zadržen, musí být oddělen od dospělých.¹¹⁶

Účelu vazby lze dosáhnout i jinými prostředky. Tyto procesní prostředky až na umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby jsou totožné s prostředky pro dospělé. Jedná se zejména o *záruku důvěryhodného sdružení nebo důvěryhodné osoby, písemný slib mladistvého, že povede řádný život, dohled probačního úředníka, přijetí peněžité záruky a zákaz vycestování do zahraničí*. Účelu vazby lze dosáhnout i neprocesními prostředky nahrazujícími vazbu. Jedná se o *umístění mladistvého do výchovného zařízení a použití tzv. včasné pomoci probačního úředníka*, která ale není dohledem probačního úředníka.¹¹⁷

Důvodem zavedení institutu *náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby* je to, že mnohdy stačí změnit nevhodné výchovné prostředí mladistvého a nahradit ho svěřením do péče jiné dospělé osoby s dostatečnou autoritou. Toto alternativní opatření vychází z osvědčených zahraničních zkušeností. Je nutné ho odlišit od nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby, kdy se jedná jen o jednorázové poskytnutí záruky od důvěryhodné osoby, aniž by se do toho nějak aktivně zapojoval mladistvý. Aby se toto opatření mohlo použít, musí důvěryhodná osoba a mladistvý souhlasit. Nejedná se o svěření do péče jiné osobě, ale o to, aby důvěryhodná osoba dohlížela na to, aby se mladistvý nedopouštěl páchaní dalších provinění nebo nemařil objasňování skutečností důležitých pro řízení.¹¹⁸

OČTR mají povinnost o vzetí do vazby bez zbytečného odkladu vyrozumět zákonného zástupce mladistvého, jeho zaměstnavatele, středisko Probační a mediační služby, orgán sociálně-právní ochrany dětí a popřípadě i výchovné zařízení.¹¹⁹

Vazba by měla trvat jen nezbytnou dobu. Stejně jako u dospělých, i ZSM určuje hraniční mantinely, jak dlouho by vazba měla trvat. Doba trvání u mladistvého nesmí přesáhnout dva měsíce a u zvlášť závažných provinění šest

---

¹¹⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 323–432.

¹¹⁷ *tamtéž*, str. 426.

¹¹⁸ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 759.

tamtéž /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 466–470.

¹¹⁹ *tamtéž* /MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní ...*/, str. 760.

tamtéž /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 466–470.

měsíců.¹²⁰ Celková doba vazby nesmí být delší než šest měsíců, respektive 18 v případě zvláště závažných provinění. Vazbu je totiž možno dvakrát prodloužit, a to jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. O prodloužení vazby rozhoduje v přípravném řízení výhradě soud pro mládež a v řízení před soudem soudce nadřízeného soudu pro mládež. Nadřízeným soudem pro mládež je příslušný krajský soud pro mládež nebo vrchní soud pro mládež. Návrh na prodloužení vazby je třeba doložit do 15 dnů před skončením lhůty, jinak musí být obviněný z vazby propuštěn. Povinnost přezkoumávání důvodů vazby mají všechny OČTŘ průběžně po celou dobu řízení. Ustanovení ZSM neobsahuje speciální ustanovení obdobné ustanovení § 72 odst. 3 TŘ. Proto je soud pro mládež podle tohoto obecného ustanovení povinen přezkoumávat vazbu mladistvého. Nejpozději 30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba proti obviněnému, který je ve vazbě, nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu sjednané s obviněným, který je ve vazbě, nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo přikázání věci obviněného, který je ve vazbě, je soud povinen rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští, jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.¹²¹

3.1.4. Dokazování u mladistvých

Veškeré úkony, které OČTŘ provádějí, musejí být vykonávány tak, aby byl zajištěn výchovný účel řízení. Proto je třeba, jak už jsem dříve zmínila, aby tyto úkony prováděly osoby specializované na mladistvé. A právě z toho důvodu je také zakotvena nutná spolupráce s úředníky Probační a mediační služby a orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na těchto principech pak stojí institut dokazování.¹²²

Účelem **dokazování** je, aby OČTŘ postupovaly tak, aby byl zjištěn takový skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí. Význam dokazování spočívá především v tom, že OČTŘ si obstarávají skutkový podklad pro další řízení a rozhodnutí v něm. V trestním řízení

---

¹²⁰ U dospělých jsou to tři měsíce, celková doba vazby nesmí přesáhnout jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení samosoudce; dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný v prvním stupni konat řízení senát okresního nebo krajského soudu; tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný úmyslný trestný čin; čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, za který lze podle zvláštní části trestního zákona uložit výjimečný trest.

¹²¹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 760. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tvo 35/2013 ze dne 6. 11. 2013.

¹²² *tamtéž* /MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní ...*/, str. 748–749.

mladistvých se použijí i ustanovení o dokazování v TR v hlavě V, jelikož ZSM neobsahuje komplexní úpravu tohoto institutu.¹²³

Předmětem dokazování je zjišťovat, zda se skutek stal, zda ho spáchal mladistvý a jaké pohnutky ho k tomu vedly. Dále pak další podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, jako je posouzení osobních poměrů pachatele, okolnosti umožňující stanovení následku spáchaného provinění, výše škody způsobené proviněním a bezdůvodného obohacení a okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání. OČTR mají povinnost toto šetření provádět s veškerou pečlivostí. Zejména mají v rámci dokazování zjišťovat poměry mladistvého, ve kterých žil před spácháním provinění, v době jeho spáchání, i jeho aktuální poměry. Zprávu o zjištění poměrů mladistvého zajišťuje orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně Probační a mediační služba.¹²⁴

Předmětem dokazování je u mladistvých především zjišťování a objasňování příčin provinění a urovnání sporu mezi mladistvým a poškozeným. Toto samo má již preventivní povahu. Zjišťování a objasňování příčin provinění zajišťuje Probační a mediační služba. Je-li to možné, úředníci a mediátoři Probační a mediační služby vytváří předpoklady pro rozhodnutí soudu v alternativním druhu řízení. Poměry mladistvého a jeho chování před spácháním provinění zjišťuje také úředník Probační a mediační služby nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí. To je významné především z toho důvodu, aby se co nejlépe zvolilo opatření ukládané mladistvému.¹²⁵

ZSM jako jeden z cílů dokazování uvádí zjišťování stupně rozumového a mravního vývoje a povahy mladistvého. Složku rozumovou lze charakterizovat tak, že mladistvý postupně nabývá pojmového myšlení. Za složku mravní se dá považovat postupné osvojování norem chování platících v daném období rozvoje společnosti. Toto zjištění je důležité z toho důvodu, aby se dalo posoudit, zda má význam mladistvému za spáchání provinění uložit opatření.¹²⁶

Výslech mladistvého je velmi citlivou oblastí a musí se postupovat tak, aby se co nejvíce šetřila jeho osobnost. Výslech patří mezi důkazní prostředky, ale také

---

¹²³ § 2 odst. 5 TR.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 374

¹²⁴ § 89 odst. 1 TR.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 496–497.

¹²⁵ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 498–499.

¹²⁶ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 498–501.

mezi prostředky obhajoby. Cílem výslehu je zjištění informací od mladistvého o vyšetřované události. Při výslehu mladistvého se musí přihlídnout k jeho věku a duševní vyspělosti. Musí se co nejvíce omezit negativní dopad výslehu na mladistvého, aby nebyl narušen jeho další vývoj.¹²⁷

Jedním z druhů výslehu je **konfrontace**. Konfrontace znamená, že v případě, kdy výpověď svědků nebo spoluobviněných v důležitých okolnostech nesouhlasí s výpovědí obviněného, se tyto výpovědi postaví tváří v tvář. Konfrontace se provádí až po výslehu osob. Průběh je takový, že se jedna z vyslychaných osob vyzve, aby přednesla část výpovědi, která nesouhlasí, popřípadě další okolnosti, které s ní souvisí. Konfrontované osoby mohou klást otázky pouze se souhlasem vyslychajícího. *Konfrontace může být u mladistvého provedena jen výjimečně, a to jestliže je to pro objasnění nezbytně nutné.* Dle TŘ může být konfrontace pouze trojího druhu: mezi dvěma obviněnými, mezi dvěma svědky a mezi obviněným a svědkem. ZSM konfrontací myslí konfrontaci mezi dvěma mladistvými obviněnými, mezi mladistvým obviněným a dospělým obviněným a mezi mladistvým obviněným a svědkem. Konfrontovat mladistvého nelze v přípravném jednání, ale pouze v řízení před soudem pro mládež.¹²⁸

K **vyšetření duševního stavu** mladistvého se přistupuje v případě, kdy se v průběhu dokazování přijde na to, že je nutné zjistit, zda je mladistvý příčetný. Vyšetření duševního stavu mladistvého je odlišné od vyšetřování duševního stavu dospělých. Zatímco u dospělých postačí přibrání jednoho znalce z odvětví psychiatrie, u mladistvých se přibírají dva znalci. Jeden je z oboru psychiatrie, specializovaný na dětskou psychiatrii, a druhý z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, specializovaný na dětskou psychologii. Otázku, zda byl mladistvý schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání, přitom mohou zodpovídat pouze odborníci z odvětví psychiatrie. Pozorování duševního stavu mladistvého by nemělo trvat déle než jeden měsíc; tuto lhůtu lze ještě o jeden měsíc prodloužit, ale jen na odůvodněnou žádost znalců.¹²⁹

---

¹²⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 510–511.

¹²⁸ *tamtéž*.

¹²⁹ *tamtéž* str. 512–515.

3.1.5. Společné řízení mladistvých navzájem a společné řízení mladistvých a dospělých

Důvod společného řízení je především ekonomický a účelný a smyslem je, aby trestní věci mladistvých, které spolu souvisejí, byly projednány ve společném řízení. Úpravu najdeme v ZSM, jde o speciální ustanovení k § 20 TŘ¹³⁰ a obsahuje určité odlišnosti od této úpravy. Patří sem to, že společné řízení dětí a dospělých nelze konat obecně, lze ho uskutečnit pouze ve výjimečných případech. Společné řízení proti mladistvým navzájem je možné konat, je-li to vhodné z důvodů všestranného a objektivního objasnění věci, z důvodů hospodárnosti a rychlosti řízení. Společné řízení se ukládá v situaci, kdy se lze domnívat, že mladistvý spáchal více provinění, nebo v případě, že provinění více mladistvých spolu souvisí.¹³¹

Společné řízení proti mladistvému a dospělému lze konat, pouze je-li to v zájmu mladistvého a nebude-li to na něj mít dopad. Společné řízení se v takovém případě koná u soudu pro mládež. První podmínkou, aby se takové jednání mohlo konat, je **nutnost všestranného a objektivního posouzení věci**. Druhou podmínkou je, aby společné řízení nevedlo k **újmě mladistvého**. Rozumí se tím především újma na jeho dalším rozumovém a mravním vývoji.¹³²

3.2. Stadia trestního řízení

Úpravu jednotlivých stadií řízení najdeme v TŘ, jelikož ZSM neupravuje komplexně jednotlivá stadia řízení v trestních věcech mladistvých. Soustředí se pouze na postupy a činnosti odlišné od obecné úpravy. Proto se tedy použije obecná úprava modifikovaná tak, aby odpovídala účelu a zásadám obsaženým v ZSM.

Trestní řízení je rozděleno do několika stadií, časových úseků. V těchto časových úsecích *„příslušné orgány činné v trestním řízení, popř. další subjekty plní postupně své úkoly (povinnosti) a vykonávají svá práva s cílem dosáhnout účelu*

---

¹³⁰ § 20 TŘ stanoví, že proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. O jiných trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení.

¹³¹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 201.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 372–377.

§38 ZSM.

¹³² *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 372–377.

trestního řízení“.¹³³ Účelem trestního řízení je náležitě zjistit trestné činy a spravedlivě potrestat pachatele těchto činů.

3.2.1. Přípravné řízení

Jedná se o první stadium trestního řízení, jehož legální definici najdeme v TR. Jde o úsek trestního řízení „*od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování*“.¹³⁴ Výsledkem přípravného řízení je podání obžaloby nebo upuštění od dalšího trestního stíhání, a to buď ve formě trvalé, nebo dočasné.¹³⁵

OČTR mají v průběhu přípravného řízení co nejrychleji a v potřebném rozsahu obstarat důkazy a objasnit všechny základní skutečnosti potřebné pro posouzení případu, osoby pachatele a následku trestního řízení. Mimo účel pro celé trestní řízení je účelem přípravného řízení rychlá reakce na spáchaný trestný čin, aby nemohlo dojít ke ztrátě důkazů, a opatření podkladů pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se má dále zabývat soud, nebo zda má být od dalšího trestního stíhání upuštěno.¹³⁶

Přípravné řízení se skládá ze dvou časových úseků, kterými jsou postup před zahájením trestního stíhání a samotné vyšetřování. Hlavní slovo má v přípravném řízení státní zástupce, přičemž je zde povinen věnovat zvýšenou pozornost doзору a dbát na to, aby policejní orgány zacházely s mladistvými ohleduplně. Zejména má dbát na zachování zákonnosti a dodržování základních zásad trestního práva upravujících přípravné řízení. Státní zástupce může zejména uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které vedou ke zjištění pachatele nebo k objasnění věci. Státní zástupce je k tomu vybaven relativně širokými oprávněními, jako je možnost dávat pokyny k vyšetřování provinění, vyžadovat od policejních

¹³³ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 514

¹³⁴ § 12 odst. 10 TR.

¹³⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 450–451.

¹³⁶ *tamtéž* str. 450–460.

orgánů spisy a dokumenty. Má možnost zúčastnit se provádění úkonů policejních orgánů atd.¹³⁷

ZSM preferuje použití výchovných opatření a zvláštních způsobů řízení tím, že státnímu zástupci ukládá, aby svou činnost v přípravném řízení organizoval tak, aby bylo možné využít přiměřeně všech výchovných opatření a zvláštních způsobů řízení, je-li to v dané věci vhodné. Státní zástupce proto dohlíží, zda policejní orgány mladistvého dostatečně poučily o zvláštních způsobech řízení, a v případě, že k tomu nedošlo, jej o takových možnostech sám poučí.¹³⁸

Přípravné řízení ve věcech mladistvých má další odchylku od obecné úpravy, kdy speciálně uvádí, kdo se má neprodleně informovat o zahájení trestního řízení. Státní zástupce zahajuje trestní stíhání usnesením, nasvědčují-li zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že bylo spácháno provinění a že je spáchal konkrétní mladistvý. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání se musí mladistvému doručit nejpozději na počátku prvního výslechu a státnímu zástupci a obhájci do 48 hodin. Subjekty, které musí být bez zbytečného odkladu informovány dle ZSM, jsou: zákonný zástupce, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služba. Není ovšem třeba, aby bylo doručeno přímo usnesení, kterým se zahajuje trestní řízení, stačí pouhé podání zprávy o zahájení trestního stíhání.¹³⁹

3.2.2. Předběžné projednání obžaloby

V trestních věcech mladistvých se u předběžného projednání mladistvých uplatňuje úprava v TR v § 189 až 195 modifikovaná o úpravu v § 61 a 62 ZSM. Jedná se o samostatné fakultativní stadium, které může nastat po skončení přípravného řízení v případě, že bylo skončeno podáním obžaloby. Podáním obžaloby přechází trestní řízení na soud, z čehož vyplývá, že ten má v této části řízení i hlavní slovo. Předběžné projednání obžaloby nařizuje předseda senátu, dojde-li k názoru, že je třeba je nařídít i potom, co přezkoumal podanou obžalobu a obsah spisu. Nezabývá se otázkou viny. Jeho účelem je přezkoumat, zda výsledky

---

¹³⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str.450–451.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 520–523.

¹³⁸ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 520–523.

¹³⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 526–531.

z přípravného řízení poskytují dostatečné podklady pro další soudní řízení a zda se v přípravném řízení postupovalo v souladu se zákonem.¹⁴⁰

„K usnadnění rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby může předseda senátu vyslechnout mladistvého, opatřit potřebná vysvětlení a objasnit poměry mladistvého.“¹⁴¹ Tento postup nesmí nahrazovat úkony, které mají být provedeny až v hlavním líčení, a nesmí ani nahrazovat procesní úkony, jež měly být vykonány v přípravném řízení. Účelem tohoto postupu je zajistit buď nařízení hlavního líčení, nebo učinit jiný úkon směřující k rozhodnutí ve věci. Pokud je v této fázi řízení mladistvý vyslýchán, má se výslech zaměřit na předmět obvinění, objasnění okolností důležitých pro některé z rozhodnutí v § 188 a 192 TŘ nebo pro některý z odklonů.¹⁴²

I předseda senátu v předběžném projednání obžaloby může požádat o objasnění poměrů mladistvého. „Objasněním poměrů mladistvého může být pověřen také probační úředník, který také může být požádán o mimosoudní zprostředkování mezi obviněným a poškozeným za účelem rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo narovnání.“ K objasnění poměrů se přistupuje ve chvíli, kdy nebyly dostatečně zjištěny v přípravném řízení nebo je třeba je aktualizovat či doplnit. Mimosoudní jednání se uskuteční v případě, že řízení směřuje k podmíněnému zastavení trestního stíhání a předseda senátu považuje za vhodné urovnat spory mezi mladistvým a poškozeným prostřednictvím mediátora. Jeho účelem je dosažení takového řešení, které je pak podkladem pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání nebo narovnání.¹⁴³

Soud pro mládež po rozhodnutí o předběžném projednání obžaloby může odstoupit od trestního stíhání, není-li trestní řízení účelné nebo potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání další trestné činnosti. Samosoudce obžalobu předběžně neprojednává, ale po jejím přezkoumání má také možnost odstoupit od trestního stíhání z výše uvedených důvodů.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 523–525.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 507.

¹⁴¹ § 61 ZSM.

¹⁴² *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 523–525.

tamtéž /JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. .../, str. 509.

¹⁴³ § 61 ZSM.

¹⁴⁴ § 62 a 70 ZSM.

3.2.3. Hlavní líčení a veřejné zasedání

Hlavní líčení je jádrem a nejdůležitějším stadiem trestního řízení. Rozhoduje se zde o vině či nevině obžalovaného, opatřeních ukládaných mladistvému a náhradě škody. Průběh hlavního líčení je zpravidla dán obžalobou. Obecnou úpravu hlavního líčení najdeme v § 196 až § 230 TŘ a veřejného zasedání pak v § 232 až § 239a TŘ. Předseda senátu dbá po celou dobu řízení ochrany zájmů mladistvého obviněného a zájmů poškozeného.¹⁴⁵

Hlavní líčení a veřejné zasedání se nemohou konat v nepřítomnosti mladistvého s výjimkou případu, kdy se jedná o řízení proti uprchlému. Hlavní líčení se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, zapisovatele a státního zástupce. V případě, že byl mladistvý řádně předvolán a nedostavil se bez řádné omluvy k hlavnímu líčení, může být jeho přítomnost zajištěna opětovným předvoláním s pořádkovou pokutou nebo předvedením. Vazbu v tomto případě využít nelze, ta je u mladistvých krajním prostředkem. V případech nutné obhajoby nelze vést hlavní líčení bez přítomnosti obhájce. Obhájci musí být dána dostatečná doba na přípravu, která činí pět pracovních dní od předvolání.¹⁴⁶

O konání hlavního líčení a veřejného zasedání musí být vyrozuměn příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Orgán není povinen se hlavního líčení a veřejného zasedání účastnit, nicméně jsou mu zde přiznána značná práva. Oprávněný zástupce orgánu může činit návrhy, dávat vyslychaným otázky a má právo na závěrečnou řeč, a to až po závěrečné řeči mladistvého. Tím není dotčeno právo mladistvého mít poslední slovo, jelikož mu po závěrečné řeči orgánu sociálně-právní ochrany dětí udělí předseda senátu poslední slovo. Kromě orgánu sociálně-právní ochrany dětí se o hlavním líčení a veřejném zasedání vyrozumívají také zákonný zástupce mladistvého – v případě, že mladistvý není plně svéprávný.¹⁴⁷

Soud pro mládež má povinnost vyloučit veřejnost, je-li to v neprospěch mladistvého, a to i v případě, že soud předtím rozhodl o veřejném konání na žádost mladistvého podle § 51 odst. 1 ZSM. Vyloučení veřejnosti je jedním z prvků ochrany mladistvého. To, zda bude, nebo nebude veřejnost vyloučena, je v každém případě

---

¹⁴⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 518.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 534–542.

¹⁴⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 534–542.

¹⁴⁷ *tamtéž* str. 538–539.

individuální. Především záleží na samotném chování mladistvého a okolnostech případu. Aby však byla zachována zásada veřejnosti, musí být rozsudek vždy vyhlášen veřejně.¹⁴⁸

Při rozhodování v hlavním líčení soud pro mládež přihlíží ke zprávě o poměrech mladistvého, byla-li vyžádána a předložena. Soud pro mládež má v hlavním líčení a veřejném zasedání také možnost odstoupit od trestního stíhání, není-li trestní řízení účelné nebo potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní další trestné činnosti. Proti rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.¹⁴⁹

3.2.4. Řízení o opravných prostředcích

Hlavním důvodem institutu opravných prostředků je posílení právní jistoty, protože vždy tu bude existovat možnost, že se OČTŘ spletly. Účelem je tedy náprava konkrétního rozhodnutí v zájmu účastníků řízení a zajištění správného a jednotného výkladu zákona. Obecnou úpravu řádných opravných prostředků najdeme v § 245 až § 265 TŘ pro odvolání a v § 141 až § 150 TŘ pro stížnost, úpravu mimořádných opravných prostředků v ustanoveních § 265a až § 265s TŘ pro dovolání, § 266 až § 276 TŘ pro stížnost pro porušení zákona a § 277 až § 289 TŘ pro obnovu řízení. Jelikož mladistvému nelze uložit trestní příkaz, neužije se odpor jako řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu. Obecná úprava je modifikována § 72 a násl. ZSM.¹⁵⁰

Oproti obecné právní úpravě je v řízení proti mladistvým rozšířen okruh subjektů, které mohou podat opravné prostředky. V první řadě může opravný prostředek podat sám mladistvý bez ohledu na to, zda je plně svéprávný. Okruh osob stanovených v TŘ je rozšířen o orgán sociálně-právní ochrany dětí, a to i proti vůli mladistvého a bez souhlasu zákonného zástupce. Opravný prostředek mohou podat i jeho příbuzní v pokolení přímém nebo jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh. ZSM nejen rozšiřuje okruh osob, které mohou podat opravný prostředek, ale proti

¹⁴⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 539.

¹⁴⁹ § 65 a 67 ZSM.

¹⁵⁰ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 9784 s., ISBN 978-80-87212-30-1, str. 556–557.

tamtéž /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 604.

obecné úpravě také *omezuje možnost státního zástupce podat návrh na obnovu řízení v neprospěch obviněného.*¹⁵¹

Orgán sociálně-právní péče o dítě může podat opravný prostředek odvolání, stížnosti, dovolání a obnovy řízení. Smyslem je, aby byla zesílena záruka práva mladistvého na obhajobu. Orgán může sice podat opravný prostředek proti vůli mladistvého, ale je limitován tím, že jej může podat pouze v jeho prospěch. Orgánu běží lhůta k podání opravného prostředku samostatně, na rozdíl od ostatních osob, které mohou podat odvolání ve prospěch mladistvého.¹⁵²

3.2.5. Vykonávací řízení

Účelem vykonávacího řízení je především účel výchovný. Příslušný je ve vykonávacím řízení zpravidla ten orgán, který učinil rozhodnutí. Tedy v přípravném jednání je to zpravidla státní zástupce a v řízení po podání obžaloby se zpravidla jedná o předsedu senátu nebo případně o samosoudce příslušného soudu pro mládež. ZSM upravuje pouze zvláštní úpravu podmínek některých rozhodnutí a opatření v případech, kdy by byl výkon rozhodnutí podle obecné úpravy nevhodný pro použití v případě mladistvých. V ostatních případech je pak odkázáno na úpravu v TŘ nebo souvisejících provádějících předpisech. Výslovnou úpravu obsahuje ZSM ve vztahu k výkonu ochranné výchovy, dohledu probačního úředníka, probačního programu, zahlazení odsouzení, trestního opatření vyhoštění a výkonu trestního opatření odnětí svobody.¹⁵³

Výkon výchovných opatření musí být zajišťován po celou dobu řízení, protože je lze uložit i v průběhu řízení. ZSM výslovně upravuje pouze výkon dohledu probačního úředníka a probační program. Výkon probačního dohledu začíná jeho uložení po dobu stanovenou v rozhodnutí o jeho uložení a je svěřen probačnímu úředníkovi příslušného střediska Probační a mediační služby. Při svém dohledu se probační úředník řídí ZSM, zákonem o Probační a mediační službě a pokyny soudu pro mládež nebo státního zástupce. V rámci vymezených mantinelů má probační úředník volné pole působení.¹⁵⁴

¹⁵¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 604.

¹⁵² *tamtéž* str. 605.

¹⁵³ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 762–774.

¹⁵⁴ *tamtéž* str. 767–770.

Vlastní **výkon ochranné výchovy** je prováděn ve specializovaných školských zařízeních. Jsou jimi diagnostické ústavy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Tato zařízení jsou zajištěna tak, aby se zabránilo případným útekům mladistvých. Výkon ochranné výchovy nařizuje soud pro mládež v prvním stupni s tím, že určí přiměřenou lhůtu pro výkon. Tento soud rozhoduje i o ukončení ochranné výchovy.¹⁵⁵

O **zahlázení odsouzení** rozhoduje soud pro mládež, který rozhodoval v prvním stupni, a to jak na návrh, tak bez návrhu. Soud přihlíží k chování mladistvého ve výkonu opatření – musí jít o takové chování, z něhož lze usuzovat, že došlo k nápravě. Rozdíl od obecné úpravy je v tom, že podle TŘ se o zahlázení odsouzení nerozhoduje i z úřední povinnosti, ale pouze na návrh odsouzeného nebo na návrh zájmového sdružení.¹⁵⁶

Podrobnosti výkonu **trestního opatření odnětí svobody** upravuje zvláštní zákon¹⁵⁷. Pokud je mladistvému uložen trest odnětí svobody, dbá ZSM na to, aby rizika a negativní účinky, které jsou s odnětím svobody spojené, byly co nejmenší a aby při výkonu opatření byly vytvářeny podmínky pro další duševní a sociální rozvoj mladistvého. S tím souvisí i to, že ZSM obsahuje několik institutů, které neobsahuje TŘ. Jedním z nich je **odklad výkonu již uloženého nepodmíněného trestního opatření odnětí svobody**. Tento institut lze použít v případě, že opatření odnětí svobody nepřevyšuje jeden rok a že o to odsouzený mladistvý požádá z důvodu dokončení svého vzdělání nebo přípravy na své budoucí povolání. Podmínkou je, aby vzdělání bylo možné dokončit do dvou let. Pokud se mladistvý po dobu vzdělávání bude chovat po právu, soud může od výkonu odnětí svobody upustit. Vlastní výkon trestního opatření probíhá odděleně od dospělých vězňů. Ve věznicích jsou mladiství rozdělováni do čtyř skupin A–D. O rozdělení mladistvých rozhoduje ředitel věznice na základě doporučení odborných zaměstnanců. Mladiství jsou do skupin zařazováni podle toho, jaké provinění spáchali, jak moc jsou si vědomi následků svého činu a jaká je možnost jejich bezproblémového návratu do společnosti. Dalším speciálním institutem je možnost podmíněně propustit mladistvého z věznice. Může tak učinit soud pro mládež na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice dříve, než mladistvý vykoná polovinu nebo dvě třetiny trestu, splní-li zákonem dané podmínky.

---

¹⁵⁵ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 762–774.
ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 693–694.

¹⁵⁷ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

Podmíněné propuštění je závislé na osvědčení se mladistvého ve zkušební době, která se ukládá na jeden rok až pět let.¹⁵⁸

3.3. Opatření ukládaná mladistvým

Za spáchání provinění se mladistvým ukládají opatření. Jedná se o reakci na jimi způsobenou trestnou činnost. Mezi reakce na trestnou činnost mladistvých řadíme i alternativní postupy, tzv. odklony. Mladiství mají odlišný režim potrestání za protiprávní činnost než dospělí z toho důvodu, že ještě nejsou osobnostně dozrálí. Důraz se klade hlavně na ochranu mladistvého před škodlivými vlivy, rozumový a mravní vývoj mladistvého a na zamezení znovupáchání trestné činnosti. Účelem opatření není primárně potrestat pachatele, ale aktivní cílené působení na mladistvého a jeho okolí. Opatření ukládaná mladistvým se v ČR řadí tedy spíše k systému **restorativní justice**, kde zájem o potrestání mladistvých upadá do pozadí a je kladen důraz na převzetí zodpovědnosti pachatele za spáchaný čin a aktivní zapojení poškozeného do řízení. Opakem restorativní justice je pak **retributivní justice**, kde se klade důraz spíše na potrestání pachatele než na obnovení jeho poměrů.¹⁵⁹

Retributivní justice představuje tradiční koncept trestního soudnictví, kdy je primárně za oběť vnímán stát. V tomto modelu je osoba poškozeného přehlížena, je jí přisuzováno pasivní postavení, jelikož se pozornost soustřeďuje na pachatele a stát.¹⁶⁰

Restorativní justice se uplatňuje i ve značné míře u dospělých pachatelů. U mladistvých však vnáší trochu jiný, modernější pohled, kdy proti sobě staví poškozeného a pachatele na roveň, jako je tomu v soukromoprávním vztahu, kdy na jedné straně máme poškozeného a na druhé pachatele, který porušil určité sociální a právní vztahy. Restorativní justice se zaměřuje zejména na nápravu odškodnění poškozeného a motivaci mladistvého ke změně chování, tak aby se v budoucnu choval po právu. Dále se zaměřuje na objasnění příčin vzniku trestné činnosti a na jejich odstranění. Je kladen důraz na to, aby se všechny osoby co nejvíce aktivně

¹⁵⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 693–694.

¹⁵⁹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxxvii, 797 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3, str. 468.

¹⁶⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxxvii, 797 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3, str. 468.

zapojily, tedy aby se zapojil jak poškozený, tak obviněný, ale i některé další osoby.¹⁶¹

Výhoda ukládání opatření mladistvým je v tom, že se co nejméně snaží vytrhnout mladistvého z jeho sociálního prostředí a naopak se usiluje o pozitivní ovlivňování mladistvého po celou dobu řízení proti němu v rámci jeho sociálního prostředí. Mezi opatření ZSM řadí **výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření**. ZSM určuje určitou posloupnost ukládání opatření mladistvým. Nejprve se má postupovat v rámci odklonu, jsou-li splněny zákonné nebo soudem dané podmínky nelze-li postupovat pomocí odklonů, ukládají se mladistvému výchovná a ochranná opatření. Nelze-li uplatnit ochranná a výchovná opatření, přicházejí na řadu alternativní trestní opatření, která nejsou spojena s bezprostředním odnětím svobody, a nakonec přicházejí na řadu trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody, která by měla být ukládána jako nejzazší možnost, a proto pro ně platí značná omezení.¹⁶²

Výchovná opatření jsou ze všech nejmírnější. Jejich smyslem je vytvoření podmínek pro další rozvoj mladistvého, jako je jeho vhodné společenské uplatnění, ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění. Mezi výchovná opatření zákon taxativně řadí:

- dohled probačního úředníka,
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

Jednotlivé druhy výchovných opatření lze využít již v průběhu trestního řízení a mohou mít dopad na mladistvého i po vyslovení viny soudem pro mládež. Zákon rozlišuje uplatnění výchovných opatření v průběhu řízení před rozhodnutím ve věci,

---

¹⁶¹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxxvii, 797 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3, str. 468.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, 477–500 str.

JELÍNEK, J. a MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, str. 25–26.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 72–85.

LORTIE, S. et al. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. [Praha]: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000. 319 s. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky; sv. 59. ISBN 80-238-58 88-107; str. 212–232.

¹⁶² *tamtéž* /JELÍNEK, J. a MELICHAROVÁ, D. .../, str. 25–26.

tamtéž /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 72–85.

kde je třeba souhlasu mladistvého, a při rozhodování ve věci a v rámci odklonů od standardního řízení, kde se tento souhlas zásadně nevyžaduje.¹⁶³ Výchovné opatření může uložit buď soud pro mládež, anebo státní zástupce v přípravném řízení. Lze je ukládat jako samostatná opatření i vedle jiného. Uložit je lze nejvýše na dobu tří let. Od 1. 1. 2010 také dochází k posunu v úpravě výchovných opatření, od této doby je lze ukládat také mladistvým, kteří jsou ve věku blízkém mladistvému.¹⁶⁴

Dohled probačního úředníka může být uložen již v průběhu řízení, protože není spojen s určitým trestním opatřením jako u dospělých. Jelikož ZSM neukládá žádnou sankci za porušení dohledu probačního úředníka, je vhodné toto výchovné opatření zavést vedle jiného opatření, například společně s trestním opatřením obecně prospěšných prací. Dohled probačního úředníka se na rozdíl od dospělých nevztahuje pouze k osobě, nad kterou je vykonáván, ale je i má výchovně působit na zákonné zástupce mladistvého.¹⁶⁵

Probační program je zaměřen především na to, aby se mladistvý v budoucnu vyhnul konfliktu se zákonem a aby byl urovnán vztah mezi ním a poškozeným. Cílem programu je aktivně ovládnout chování mladistvého a má být dosaženo změny v jeho sociálních poměrech. Konkrétněji se probačnímu programu budu věnovat v kapitole 7.¹⁶⁶

V ZSM najdeme demonstrativní výčet možných **výchovných povinností**. Mladistvému tedy lze zejména uložit:

- bydlet s rodiči nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- zaplatit přiměřenou peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti,
- vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,
- usilovat o vyrovnání s poškozeným,

---

¹⁶³ Jedinou výjimkou je souhlas mladistvého s probačním programem.

¹⁶⁴ JELÍNEK, J. a MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, str. 34–40.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 33.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 281–288.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 169–209.

¹⁶⁵ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 341–342.

¹⁶⁶ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 342–345.

- nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění proviněni,
- podrobit se léčení ze závislosti na návykových látkách a
- ve volném čase se podrobit vhodnému programu sociálního výcviku.¹⁶⁷

Jelikož se jedná o demonstrativní výčet, soud pro mládež může uložit i jinou výchovnou povinnost. Nelze jimi ovšem nahrazovat trestní opatření. Výchovné povinnosti je vhodné ukládat spolu s trestními opatřeními, pro něž je stanovena zkušební doba. Výchovná povinnost zaplatit přiměřenou peněžitou částku obětem trestné činnosti a výchovná povinnost vykonat společensky prospěšnou činnost odpovídají svým obsahem dvěma trestním opatřeními. V tomto ohledu by mohlo dojít ke kolizi s principem zákonnosti trestního opatření.¹⁶⁸

Úprava výchovného opatření zaplacení přiměřené pomoci obětem trestné činnosti je dosti problematičká a nedostatečná, protože na rozdíl od trestního opatření neobsahuje mantinely pro posouzení, jaká částka je přiměřená. Je to v rozporu s tím, že výchovné opatření je nejmírnějším, které lze mladistvému uložit, protože v tomto případě může být potrestání vyšší než v případě trestního opatření.¹⁶⁹

Výchovná omezení, která lze uložit mladistvému, jsou zejména:

- zákaz navštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvé nevhodné prostředí,
- zákaz styku s určitými osobami,
- zákaz zdržování se na určitém místě,
- zákaz přechovávání předmětů, které by mohly sloužit k páčání dalších proviněni,
- zákaz užívání návykových látek,
- zákaz účasti na hazardních hrách,
- zákaz změny pobytu bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi a zákaz bezdůvodného měněni zaměstnání bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi.

¹⁶⁷ § 18 ZSM.

¹⁶⁸ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 345–346.

¹⁶⁹ *tamtéž* str. 341–342.

Až na omezení zákazu užívání návykových látek, účasti na hazardních hrách a bezdůvodného měnění zaměstnání se výchovná omezení neukládají v případě, že by to narušilo přípravu na budoucí povolání mladistvého.¹⁷⁰

Nejmírnějším výchovným opatřením je **napomenutí s výstrahou**. Soud pro mládež za přítomnosti zákonného zástupce mladistvému vytkne jeho protiprávní chování. Vysvětlí mu důsledky, které mu hrozí, rozhodne-li se dále chovat protiprávně. V případě tohoto opatření je vhodně spolupracovat se zákonným zástupcem mladistvého, popřípadě školou nebo jiným výchovným zařízením, a nechat potrestání na nich. V případě, že soud nechá potrestání na škole nebo jiném výchovném zařízení, nechá si předem vyžádat zprávu a druhu potrestání.¹⁷¹

Ochranná opatření jsou jedním z druhů trestněprávních sankcí podle TZ a u mladistvých tvoří zvláštní, samostatnou kategorii opatření. TZ je řadí mezi prostředky, které slouží k dosažení účelu trestního zákona. Uložit je mohou pouze soudy pro mládež, jsou-li pro to splněny zákonné podmínky. Účelem ochranných opatření ukládaných mladistvým je pozitivně ovlivnit vývoj mladistvého a ochránit společnost před pácháním provinění mladistvými. ZSM rozlišuje čtyři druhy ochranných opatření:

- ochranné léčení,
- zabezpečovací detence,
- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochranná výchova.

V samotném zákoně je pak upraveno pouze ukládání ochranné výchovy, u ostatních ochranných opatření se použijí ustanovení TZ. Ochranná opatření lze uložit jak trestně odpovědným mladistvým, tak i trestně neodpovědným, například z důvodu nepřičetnosti. Ochranná opatření nemají omezení délky jako výchovná opatření a trvají, dokud to vyžaduje jejich účel.¹⁷²

---

¹⁷⁰ § 19 ZSM.

¹⁷¹ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 350–351.

¹⁷² JELÍNEK, JIRÍ a MELICHAROVÁ, DITA. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, str. 41–44.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 210–246.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 288–291.

Účelem **ochranné výchovy** je odstranit nebo omezit možnost vlivu další nevhodné výchovy a nahradit ji vhodnější. Ukládá se, když o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a tento nedostatek nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije. Dále v případě, že dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána nebo že prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a není to možné napravit uložením výchovných opatření. Tím dává zákon jasně najevo, že dává přednost ukládání výchovných opatření před ochrannými.¹⁷³

Ochrannou výchovu lze uložit jak samostatně, tak vedle trestního opatření, mimo trestní opatření vyhoštění. Trvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku mladistvého, ačkoliv v případě, že to vyžaduje zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do jeho devatenácti let. Ve chvíli, kdy nelze ochrannou výchovu vykonat ihned, nařídí soud pro mládež dohled probačního úředníka, a to do doby jejího zahájení.¹⁷⁴

V případě, kdy lze očekávat, že se mladistvý bude řádně chovat a pracovat, ale zároveň nepominuly důvody zrušení ochranné výchovy, může ji soud přeměnit v ústavní výchovu nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může mladistvému uložit dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření.¹⁷⁵

Trestní opatření jsou nejpřísnějším druhem trestněprávního důsledku provinění. Od ochranných a výchovných opatření se liší především v tom, že zahrnují negativní hodnocení spáchaného provinění a osoby mladistvého a že způsobují mladistvému určitou újmu. Ukládat je mohou výhradně soudy pro mládež. Uložit trestní opatření lze pouze po splnění zákonných podmínek a pakliže nestačila pohružka jejich uložení nebo uložení výchovného a ochranného opatření. Újma, která mladistvému uložением trestního opatření může vzniknout, nesmí být cílem nebo smyslem opatření, ale nezbytným prostředkem pro dosažení účelu trestního opatření. ZSM rozeznává tyto druhy trestních opatření:

- obecně prospěšné práce,
- peněžité opatření,
- peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,

---

¹⁷³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 236–237.

¹⁷⁴ *tamtéž* str. 237–241.

¹⁷⁵ § 23 ZSM.

- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- domácí vězení,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněně.

Při ukládání trestních opatření musí být dodržovány zásady humanismu, zákonnosti, individualizace a proporcionality. Mohou být ukládána pouze v mezích ZSM a jejich vymezení musí být v souladu s okolnostmi případu a osobními poměry mladistvého.¹⁷⁶

Obecně prospěšné práce a opatření domácího vězení lze mladistvému uložit za podmínek stanovených v trestním zákoníku soudem pro mládež. Horní hranice sazby tohoto trestního opatření u mladistvého přitom nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v TZ. Obecně prospěšné práce může soud uložit s přihlédnutím ke stanovisku mladistvého k možnosti jejich uložení, což je soud povinen zjistit. Ukládají se v rozsahu od padesáti do sta hodin. Obecně prospěšné práce nesmí ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvých. Domácí vězení se ukládá maximálně na dobu jednoho roku. Soud pro mládež může vedle trestního opatření obecně prospěšných prací a domácího vězení uložit i vhodná výchovná opatření.

Zákaz činnosti může být uložen pouze v případě, není-li to na překážku přípravě mladistvého na povolání. Horní hranice sazby nesmí převyšovat pět let.

Opatření zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce také nesmí být uloženo na déle než pět let. I zde lze vedle něj uložit i jiná vhodná výchovná opatření.

¹⁷⁶ JELÍNEK, JIŘÍ a MELICHAROVÁ, DITA. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004, str. 41–44.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 210–246.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 491–501.

Vyhoštění se u mladistvých ukládá na dobu od jednoho do pěti let za podmínek stanovených v trestním zákoníku. Při ukládání tohoto opatření přihledne soud pro mládež též k nejlepšímu zájmu mladistvého. Je-li mladistvý občanem Evropské unie, musí být navíc splněna podmínka, že je vážně ohrožena bezpečnost státu nebo veřejného pořádku nebo že vyhoštění je v nejlepším zájmu takového mladistvého.

Peněžité opatření ukládá soud pro mládež za podmínek stanovených v trestním zákoníku, a to v případě, že je mladistvý výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry toto trestní opatření umožňují. Soud pro mládež může vedle peněžitého opatření uložit i vhodná výchovná opatření. Peněžité opatření se uděluje v minimální výši 1000 Kč, maximální výše může být 1 825 000 Kč. ZSM dává rovněž možnost uložit peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu. V takovém případě se to ale netýká výkonu ostatních trestních opatření uložených vedle tohoto trestního opatření, pokud není v rozsudku stanoveno jinak.

Opatření odnětí svobody se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Nepodmíněné odnětí svobody je u mladistvých značně omezené. Může být uloženo, jen jestliže by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použitá opatření a uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu ZSM. Pět let se smí uložit pouze v případě, že mladistvý spáchal provinění, za které TZ dovoluje uložení výjimečného trestu. Povaha takového provinění musí být mimořádně vysoká a závažná. V případech, kdy soud pro mládež usoudí, že hranice odnětí svobody je nepřiměřeně přísná a že lze účelu trestního opatření dosáhnout i odnětím svobody kratšího trvání, může snížit trestní opatření odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. U **opatření podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem** stanoví soud pro mládež zkušební dobu na jeden až tři roky.

ZSM dává i možnost **upustit od trestních opatření** v případech, kdy mladistvý spáchal provinění, za něž může dostat trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Také v případě, že lituje, že provinění spáchal, a projevuje účinnou snahu po nápravě. Tehdy může soud upustit od potrestání, jestliže lze u mladistvého důvodně očekávat, že již projednání věci postačilo k jeho nápravě, a to vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a dosavadnímu životu mladistvého. Nebo v případě, že se mladistvý dopustil činu pro neznalost právních předpisů z omluvitelných důvodů vzhledem k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil. Anebo pokud soud pro mládež přijme záruku za nápravu

mladistvého vzhledem k výchovnému vlivu na mladistvého od osoby, která záruku nabídla, a soudu připadá nutné uložení trestního opatření.¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 492–493.

4. ZVLÁŠTNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MLADISTVÝCH

Soudce a popřípadě státní zástupce v přípravném řízení jsou nabádáni, aby ve vhodných případech využili instituty zvláštních řízení namísto standardního řízení. Zvláštní způsoby řízení jsou určité odchylky od obecné úpravy trestního řízení. Předností využití alternativních forem řízení je, že oproti uvěznění nedochází k vytržení mladistvého ze společnosti. Je jimi také možné dosáhnout odškodnění poškozeného a přesvědčit mladistvého, aby si uvědomil, že se provinil, a pochopil následky, které mu hrozí. Proto je v řízení ve věcech mladistvých dávána přednost, pokud je to možné, alternativním způsobům řízení. Jedná se o v ZSM *podmíněné zastavení trestního řízení, narovnání a odstoupení od trestního řízení*. Kromě těchto tří se ve věcech mladistvých uplatní také zvláštní způsoby řízení podle TŘ: řízení proti uprchlému, řízení před samosoudcem včetně zjednodušeného řízení, řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu a řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, a to podle okolností jednotlivých případů provinění. Tyto instituty nalezneme v hlavě XX TŘ, nazvané Zvláštní způsoby řízení. Těmto typům řízení nestanovuje ZSM žádné zvláštní odchylky, až na řízení před samosoudcem, kde zakazuje vydání trestního příkazu mladistvým a také zakazuje mladistvým do 18 let sjednat dohodu o vině a trestu.¹⁷⁸

4.1. Zvláštní způsoby řízení podle ZSM

Alternativní způsoby řízení podle ZSM se ukládají především v situacích, kdy spáchané provinění je spíše konfliktem mezi mladistvým a poškozeným a není tu zájem na trestním postihu mladistvého. Aby mohly být použity zvláštní způsoby řízení podle ZSM, musí být splněny kumulativně podmínky obsažené v § 68. Mladistvý musí být zejména připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s příčinami spáchaného provinění a přičinit se o odstranění škodlivých následků svého jednání. Aby byl použit některý z následujících odklonů, musí tu být důvodné podezření, že provinění spáchal sám mladistvý, což musí být náležitě podloženo důkazními prostředky. Zákon také dává možnost soudu uložit spolu s těmito odklony mladistvého zákaz určitých činností. Takový závazek musí být dostatečně konkrétní a zaměřený na pozitivní výsledek. Mladý delikvent se například musí vyhýbat

¹⁷⁸ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. str. 750–751.
SOTOLÁŘ, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue, 2004, č. 3, str. 65.

určitému prostředí (sportovní stadion nebo herna) nebo nesmí mít u sebe některé věci (návykové látky, bojové předměty). Tyto alternativní způsoby řízení nazýváme také odklony, což jsou alternativy standardních postupů v trestním řízení. Všechny tři odklony předpokládají aktivní zapojení mladistvého. O uložení těchto odklonů rozhoduje v řízení před soudem samosoudce nebo senát, v přípravném řízení pak státní zástupce. Zatímco u podmíněného zastavení nelze hovořit o definitivním skončení trestního řízení, v případě narovnání a odstoupení od trestního stíhání tomu tak je.¹⁷⁹

Zvláštní způsoby řízení je možno spojit s některými z výchovných opatření. Lze uložit jak jedno výchovné opatření, tak i kombinovat více ochranných opatření. Má to soudu umožnit přistupovat k mladistvému individuálně a s ohledem na spáchání provinění vybrat takové potrestání, které povede k jeho nápravě. A také aby bylo možné lépe zařadit mladistvé zpět do společnosti a působit na jejich budoucí chování.¹⁸⁰

Podmíněné zastavení trestního stíhání není definitivní skončení řízení, ale je vázáno na zkušební dobu, ve které se mladistvý musí osvědčit. Po tuto dobu je konečné řízení odloženo. Podstatou není rozhodnout o tom, zda mladistvý spáchal provinění, ale zvážit, zda se má v řízení dále pokračovat. Zkušební doba se může uložit na šest měsíců až dva roky. Po skončení této doby se rozhoduje o tom, zda se mladistvý osvědčil, nebo zda se bude pokračovat v dalším řízení. Významnou roli hrají po zkušební dobu úředníci Probační a mediační služby a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které zjišťují potřebné informace k chování mladistvého ve zkušební době.¹⁸¹

Podmíněné zastavení trestního stíhání je možno uložit v případě splnění podmínek v TR, konkrétně v § 307. V první řadě mladistvý musí projevit souhlas s takovýmto vyřízením věci. Musí se jednat o provinění, za které lze uložit **trest odnětí svobody s horní hranicí pět let**. Dále se mladistvý musí doznat a nahradit škodu nebo uzavřít dohodu o náhradě škody s poškozeným nebo učinit potřebná

---

¹⁷⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 554–555.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 719–721.

SOTOLÁŘ, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 3, str. 65–66.

¹⁸⁰ *tamtéž* str. 70.

¹⁸¹ *tamtéž* str. 66–67.

opatření k její náhradě. Pakliže se mladistvý svým činem bezdůvodně obohatil, musí takové bezdůvodné obohacení vydat nebo uzavřít dohodu o jeho vydání s poškozeným nebo učinit jiná vhodná opatření k jeho vydání. Mladistvý musí s podmíněným zastavením trestního stíhání projevit souhlas. A poslední podmínkou je, že vzhledem k osobě mladistvého a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně považovat podmíněné zastavení s trestního řízení za dostačující.¹⁸²

Hlavní podstatou **narovnání** je, aby mladistvý odčinil škodlivé důsledky svého provinění jak poškozenému, tak společnosti. Narovnání plní výchovnou funkci pro mladistvého v tom, že se musí aktivně podílet na řešení problému a tím si může i uvědomit důsledek svého chování a to, že takové chování je pro společnost nežádoucí. Narovnání počítá i s aktivní účastí poškozeného, což znamená, že jak poškozený, tak mladistvý pachatel se mohou významně podílet na výsledku narovnání. Součástí rozhodnutí o narovnání je výrok o zastavení trestního stíhání provinění.¹⁸³

Narovnání lze použít v případě, že se jedná o provinění, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let. Mladistvý musí prohlásit, že provinění spáchal, a o tomto prohlášení nesmí být důvodné pochybnosti. Mladistvý musí poškozenému nahradit škodu nebo vydat bezdůvodné obohacení, nebo alespoň učinit vhodná opatření k vydání bezdůvodného obohacení nebo učinit vhodné opatření k náhradě škody nebo vzniklou újmu odčinit jinak. Další podmínka se vztahuje k odškodnění společnosti za spáchané provinění, kdy mladistvý, neodporuje-li to závažnosti spáchaného provinění, musí složit peněžní částku na účet konkrétnímu adresátovi určenou k obecně prospěšným účelům. Mladistvý musí se schválením narovnání souhlasit a takovýto způsob vyřízení věci musí být dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného provinění.¹⁸⁴

Úpravu **odstoupení od trestního stíhání** najdeme v § 70 ZSM. Tento institut lze na rozdíl od předchozích použít **jen proti mladistvým provinilcům**. Tento druh odklonu postrádá sankční prvky, které na rozdíl od něj předchozí odklony obsahují.

---

¹⁸² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 560.

¹⁸³ SOTOLÁŘ, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue, 2004, č. 3, str. 67–68.

¹⁸⁴ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str. 560–561.

U trestního stíhání to je sledování obviněného po zkušební dobu a u narovnání pak zaplacení peněžité částky. Od stíhání lze odstoupit pouze v případě, že mladistvý spáchá provinění, za něž hrozí trest odnětí svobody *s horní hranicí nepřevyšující tři roky*. Jedná se o trochu přísnější podmínku, než je tomu u dvou výše zmíněných odklonů. Další podmínkou pro odstoupení od potrestání může být, že chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého, trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalšího kriminálního jednání. Zákon sám uvádí důvody vhodné pro použití tohoto odklonu. Jedná se především o situaci, kdy mladistvý vykonal úspěšně vhodný probační program, byla úplně nebo částečně nahrazena škoda, se kterou souhlasil poškozený, nebo bylo alespoň částečně vráceno bezdůvodné obohacení anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou v případě, že lze považovat z hlediska účelu řízení takové napomenutí za dostatečné. Tento druh odklonu není podmíněn souhlasem mladistvého, jako je tomu u odklonů upravených v TR. Mladistvý má zde proto možnost do tří dnů od oznámení trvat na pokračování v projednání věci.¹⁸⁵

Odstoupení od trestního stíhání je možné uložit kdykoliv během řízení. Stejně jako u narovnání a podmíněného zastavení trestního řízení jej není možné využít v rámci odvolacího řízení. Postavení poškozeného v tomto odklonu není tak silné jako u narovnání a poškozený nemůže přímo žádat náhradu nemajetkové újmy. Zákon tímto sám moc nerespektuje zásadu, na které je postaven, a to konkrétně *zásadu uspokojení zájmu poškozeného*. Mladistvý musí dát najevo, že tuto újmu chce odčinit. Odčinění újmy není podmínkou pro odstoupení od trestního stíhání, nicméně snaha odčinit újmu by měla stát na reálném základě. Takovou snahou může být pro začátek už jen omluva poškozenému, kterou vyjádří, že chápe závažnost spáchaného provinění, a projeví tím také, že si uvědomuje špatnost svého činu. Tento druh odklonu by se měl používat pouze v případech, kdy je možné se domnívat, že mladistvý dostojí svým závazkům a vyvaruje se dalšího protiprávního chování.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str.750–753.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 105, 113.

¹⁸⁶ SOTOLÁŘ, A. *Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení věcí mladistvých*. Trestněprávní revue, 2004, č. 36, str. 173.

tamtéž /ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě.../*, str. 110.

4.2. Některé zvláštní způsoby řízení podle TŘ

I pro řízení před samosoudcem platí ve věcech mladistvých určitá modifikace k obecné úpravě obsažené v TŘ. Proti mladistvým do 18 let totiž není možné užit *trestní příkaz*. V této úpravě došlo k pokroku, jelikož do září roku 2012 nebylo možné trestní příkaz vydat proti mladistvému, proti kterému se vede řízení i poté, co dovršil osmnáct let¹⁸⁷. Podle dnešní úpravy to již lze. Úprava do té doby totiž obsahovala ustanovení: „v řízení ve věci mladistvého nelze vydat trestní příkaz“. Dnes se toto ustanovení týká i dohody o vině a trestu, jelikož ustanovení obsahuje větu: „v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu“. Dnes toto ustanovení zakazuje dohodu a trestní příkaz jen částečně, a to do doby, kdy mladistvý dovrší věk 18 let.¹⁸⁸

Řízení před samosoudcem se může konat o činech, za něž lze uložit *trest odnětí svobody do pěti let*. Dále se řízení před samosoudcem nesmí konat v případech, kdy se jedná o zvlášť nebezpečného recidivistu a pachatele provinění spáchaného ve prospěch zločinného spolčení. Samosoudce v řízení na rozdíl od senátního řízení předběžně neprojednává obžalobu, což ale neznamená, že by ji nezkoumal stejně jako senát.¹⁸⁹

V řízení proti uprchlému se na mladistvého nevztahují žádné odchylky, a proto se použije obecná úprava obsažená v TŘ. Mladistvý bude považován za uprchlého v případě, že se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v zahraničí nebo se ukrývá. O konání řízení proti uprchlému rozhoduje soud pro mládež, a to jak na návrh státního zástupce, tak bez něj. Drobná odchylka je v tom, že obhájce mladistvého má být u všech úkonů, které proti němu OČTŘ konají. Existuje také výjimka ze ZSM o uveřejňování informací o mladistvých. Jelikož je třeba vhodným způsobem uveřejnit informaci o předvolání ke konání hlavního líčení, je tím *porušen zákaz zveřejňovat informace o mladistvém*, které vedou k jeho identifikaci. Oznámení o předvolání k hlavnímu líčení je zpravidla umístěno na úřední desku a

¹⁸⁷ Zákon č. 193/2012 ze dne 26. 4. 2012, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

¹⁸⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 534.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. 3. sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3633.

§ 63 ZSM.

SOTOLÁŘ, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 3, str. 71–72.

¹⁸⁹ *tamtéž*.

obsahuje jméno, příjmení, datum narození a označení trestní věci. Že jsou tyto informace veřejně dostupné, ovšem neznámá, že by dál neplatil zákaz ztotožňování mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jakýmkoliv jiným způsobem.¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ SOTOLÁŘ, A. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. Trestněprávní revue, 2004, č. 3, str. 72–73.

5. SPECIFIKA ŘÍZENÍ VE VĚCECH DĚTÍ MLADŠÍCH 15 LET

Skupiny mladistvých a dětí jsou si velice blízké a v závěrečné kapitole bych se chtěla zamyslet nad věkovou hranicí trestní odpovědnosti *de lege ferenda*. Proto mi připadalo vhodné zařadit nynější úpravu dětí mladších 15 let, i když je má práce zaměřena na problematiku trestního řízení nad mladistvými. Úpravu řízení ve věcech dětí mladších 15 let najdeme v hlavě III ZSM. Tyto postupy a opatření se použijí také na mladistvé, kteří nejsou trestně odpovědní a kteří se dopustili činu jinak trestného.

Jak už jsem výše zmínila, dítě mladší 15 let *není trestně odpovědné* a může se dopustit pouze *činu jinak trestného a ostatních protiprávních činů*. Speciální skupinou dětí jsou osoby mezi *dvanáctým a patnáctým rokem*. Spáchá-li dítě v tomto věku některý z trestných činů ze zvláštní části TZ, za který lze uložit výjimečný trest, uloží soud v občanskoprávním řízení ochrannou výchovu takové osoby. Děti mladší 15 let sice nemohou být trestněprávně odpovědné, ale nic nebrání tomu, aby na ně byla použita jiná opatření, jelikož je pro budoucnost dítěte důležité vhodným způsobem reagovat na jeho protiprávní chování, aby nenabývalo dojmu úplné beztrestnosti.¹⁹¹

Řízení podle hlavy III ZSM je nesporné řízení vycházející z právní úpravy ve věcech péče o nezletilé pojednané v občanském soudním řádu s modifikacemi upravenými v ZSM. Základním účelem řízení je podle hlavy III výchovné působení a ochrana před škodlivými vlivy na děti a trestně neodpovědné mladistvé. Předmětem úpravy je rychlá a včasná reakce na spáchání činu jinak trestného, proto nelze hovořit o řízení ve věcech péče o nezletilé. Aby dítě mohlo spáchat jiný protiprávní čin, musí být schopno posoudit své jednání a posoudit jeho následky. Proto v občanskoprávním řízení soud pro mládež nejprve zkoumá, zda je dítě vinno, a pakliže se jeho vina prokáže, rozhoduje se o uložení adekvátního opatření za spáchání činu jinak trestného. Základním právním předpisem pro posouzení odpovědnosti dětí mladších 15 let za protiprávní činy je občanský zákoník.¹⁹²

---

¹⁹¹ ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8, str. 42–43.
JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9, str. 211.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 699–705.

¹⁹² MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. str. 778–781.

5.1. Zahájení řízení

V řízení podle hlavy III ZSM v zásadě postupuje soud pro mládež podle předpisů upravujících občanské soudní řízení. Řízení lze zahájit *na návrh státního zástupce* nebo *usnesením soudu pro mládež o zahájení řízení*. Státní zastupitelství je povinno podat návrh na zahájení řízení podle hlavy III ZSM poté, co se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, neboť osoba podezřelá z trestného činu není trestně odpovědná. Soud pro mládež zahájí soudní řízení i bez návrhu, pokud se dozví, že je zde důvodné podezření, že dítě mladší 15 let nebo trestně neodpovědný mladistvý spáchali čin jinak trestný.¹⁹³

Místně příslušným je soud pro mládež, v jehož obvodě má nezletilé dítě bydliště, to se týká i státního zastupitelství. Nemá-li stálé bydliště, určuje se příslušnost podle místa, kde se zdržuje nebo pracuje. Nelze-li použít takového místa nebo je dítě v cizině, určuje se příslušnost podle místa spáchání provinění. Z povahy věci je vyloučeno společné řízení trestně neodpovědných s trestně odpovědnými mladistvými. Trestní řízení podle hlavy III ZSM se totiž zahajuje až podáním návrhu na zahájení státním zástupcem nebo usnesením soudu a řídí se právní úpravou v občanském soudním řízení modifikovanou o ustanovení ZSM. Státní zástupce, který podal návrh na zahájení, jej může vzít zpět, ovšem se souhlasem soudu pro mládež.¹⁹⁴

Jak už bylo řečeno, soud pro mládež může zahájit řízení i bez návrhu státního zástupce, a to v případě, že se soud pro mládež dozví z důvěryhodného zdroje, že je zde důvodné podezření, že dítě mladší 15 let spáchalo čin jinak trestný. Takovým důvěryhodným zdrojem může být například orgán sociálně-právní ochrany dětí. K tomu, aby mohl zahájit řízení, musí mít ještě dostatečné podklady pro řízení.¹⁹⁵

5.2. Účastníci řízení

Vymezení účastníků představuje jednu z odchylek od vymezení účastníků v občanském soudním řádu. Účastníky podle hlavy III ZSM jsou: nezletilé dítě, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonný zástupce dítěte, popřípadě jiné

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 699–705.

¹⁹³ *tamtéž* str. 705–711.

¹⁹⁴ *tamtéž* str. 712–714.

¹⁹⁵ *tamtéž*.

osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče, další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, a státní zástupce, pakliže podal návrh na zahájení řízení. Po celou dobu řízení je soud povinen zkoumat, zda se řízení účastní všichni účastníci. Zjistí-li, že se řízení neúčastní někdo, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno, jako účastníka ho do řízení přibere usnesením. Naopak zjistí-li, že se řízení účastní někdo, o jehož právech a povinnostech se nerozhoduje, jeho účast v řízení ukončí.¹⁹⁶

Jelikož podle občanského zákoníku dítě nemůže být zastoupeno zákonnými zástupci v případě, že by mezi nimi došlo ke střetu zájmů, je v takových případech jmenován opatrovník. Dítě totiž musí být s ohledem na svou procesní nezpůsobilost vždy zastoupeno. Rodiče a zákonní zástupci jsou podle hlavy III ZSM také účastníky řízení, což by mohlo vést k případnému střetu zájmů. Opatrovníkem dítěte může být pouze advokát. Opatrovník musí totiž být schopný poskytnout kvalifikovanou právní pomoc s ohledem na to, že se v řízení projednává spáchání činu jinak trestného. Řízení podle hlavy třetí ZSM je vedeno v zájmu dítěte, proto nemůže být výsledkem jednání potrestání dítěte. Proto je důležité, aby advokát hájil zájmy dítěte tak, aby opatření, která lze uložit, nezpůsobila dítěti faktickou újmu a nezasáhla do jeho běžného života. ZSM nevyklučuje možnost, aby zákonní zástupci uzavřeli smlouvu s jiným advokátem, než který byl stanoven soudem pro mládež. Ten není opatrovníkem, ale pouze právním zástupcem.¹⁹⁷

5.3. Jednání

Jednání v řízení o uložení opatření dětem mladším 15 let probíhá v ústní formě a je poměrně odlišné od trestního řízení. K jednání soud pro mládež předvolá všechny, jejichž přítomnosti je třeba, tedy především účastníky řízení a jejich zástupce. Účastníkům je pravidla poskytována desetidenní lhůta na přípravu jednání, čemuž musí odpovídat i doručení předvolání k ústnímu jednání. Hlavním cílem jednání je objasnění rozhodných skutkových okolností. To probíhá formou dokazování. Škála důkazů je zde širší než v běžném trestním řízení. Neplatí zde

---

¹⁹⁶ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 719.

¹⁹⁷ *tamtéž* str. 719–725.

zásada koncentrace řízení, a tak mohou účastníci přicházet s důkazními návrhy kdykoliv během řízení.¹⁹⁸

Jedním z důkazních prostředků je výslech dítěte. Od výslechu je možno upustit, pakliže je dostatečně spolehlivě prokázáno jednání, ve kterém je spatřován čin jinak trestný. Upuštění od výslechu dítěte je vhodné v případech, kdy postačí jiné důkazy, a v případech, kdy by dítě s ohledem na svůj věk a mentální stránku nebylo schopno pochopit smysl jednání a kdy by ho takový výslech mohl zbytečně traumatizovat. Pakliže se k výslechu dítěte přistoupí, má být vyslýcháno vždy za přítomnosti opatrovníka, nikoliv za účasti svých zákonných zástupců a ostatních účastníků řízení. Při výslechu má být brán v potaz jeho věk. Pakliže soud dítě nebude vyslýchát, musí si zjistit jeho pohled na věc. Může ho zjistit prostřednictvím jeho zákonného zástupce, opatrovníka, právního zástupce na základě plné moci nebo prostřednictvím příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.¹⁹⁹

Jednání podle hlavy III je v zásadě neveřejné, ovšem je možné, aby soud veřejné jednání povolil. Účast při jednání bude vždy povolena úředníkům Probační a mediační služby. Obecně platí zákaz zveřejňování informací o průběhu jednání, které by vedly k odhalení totožnosti dítěte, či textů a vyobrazení, které souvisí s jeho totožností. ZSM dále zakazuje i zveřejňování informací o účastnících jednání.²⁰⁰

5.4. Opatření ukládaná dětem mladším 15 let a trestně neodpovědným mladistvým

Opatření, která lze uložit trestně neodpovědným mladistvým a dětem, představují reakci na spáchání činu jinak trestného. Patří sem *výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova a ochranné léčení*. Jedná se o taxativní výčet, takže jej nelze žádným způsobem rozšiřovat.²⁰¹

Aby mohlo být opatření uloženo, musí se prokázat, že dítě spáchalo čin jinak trestný. Soud při ukládání opatření přihlíží k výsledkům

---

¹⁹⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 727–729.

¹⁹⁹ *tamtéž* str. 730–732.

²⁰⁰ *tamtéž* str. 732–740.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 807.

²⁰¹ *tamtéž* /ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. .../, str.744–748.

pedagogicko-psychologického vyšetření. Zákon neuvádí, kolik znalců by mělo vyšetření provádět, proto postačí výsledek šetření jednoho znalce se specializací na dětskou psychologii. Dále pak bude soud přihlížet ke zprávám orgánu sociálně-právní ochrany a Probační a mediační služby o poměrech mladistvého.²⁰²

ZSM nestanovuje univerzální spodní věkovou hranici pro vedení řízení o uložení některého opatření ve věcech trestně neodpovědných dětí. Proto je vždy nutno přihlížet k dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje dítěte, zda je schopno pochopit všechny skutečnosti, podstatu a škodlivost svého jednání a smysl a účel přijatých opatření.²⁰³

Nejvýraznějším zásahem do soukromí a poměrů dítěte je uložení ochranné výchovy. Tu, jak jsem již zmínila, uloží soud pro mládež dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok a je mladší 15 let. V nejzávažnějších případech může být uložena i dítěti mladšímu 15 let. Záleží na povaze spáchaného trestu jinak trestného a na tom, zda je to nezbytně nutné k zajištění řádné výchovy dítěte.²⁰⁴

Soud pro mládež může uložit i více opatření najednou. Kombinovat nemůže ta opatření, u nichž to vylučuje zákon nebo jejich povaha. Například tak půjde o uložení ochranné výchovy a výchovného programu ve středisku výchovné péče. Soud pro mládež může upustit od uložení opatření, pokud uzná, že účelu zákona postačuje projednání činu dítěte státním zástupcem nebo soudem pro mládež a pokud bylo prokázáno, že se dítě dopustilo činu jinak trestného. Veškerá opatření jsou přijímána bez určení doby jejich trvání.²⁰⁵

---

²⁰² ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 749–752.

²⁰³ *tamtéž* str. 750–752.

²⁰⁴ *tamtéž* str. 761–765.

²⁰⁵ *tamtéž* str. 766–786.

6. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA

V této kapitole se zaměřím na pět zemí, kde budu zkoumat, jak tyto země vnímají mladistvé, jakou mají úpravu trestů a především jak mají upraveny instituty odklonu v trestním řízení nad mládeží. Jelikož Česká republika je vázána mezinárodními smlouvami, zařadila jsem do této kapitoly i podkapitulu o mezinárodních dokumentech, kde se zmíním o několika z nich, významných pro oblast trestního řízení u mladistvých.

Zejména od 80. let minulého století ovlivňovaly při úpravě trestního zákonodárství nad mládeží jednotlivé státy dva základní modely. V jednotlivých úpravách je však nenajdeme v jejich čisté podobě. Jsou to:

- **justiční model** a
- **model sociálně-opatrovnický.**²⁰⁶

Justiční model zastává postoj, že záleží na uvážení mladistvých, zda spáchají trestný čin, či nikoliv. Je tedy kladen důraz na odpovědnost mladistvého k činu, který spáchá. Postupuje-li mladistvý v rozporu se zákony, má být na základě zákona potrestán, přičemž délka trestu, která je mu uložena, by měla být určena předem. Trestní odpovědnost v tomto modelu zpravidla začíná dříve, než je tomu v případě modelu sociálně-opatrovnického. Částečným příkladem tohoto modelu by mohly být anglicky mluvící země jako Velká Británie a Kanada.²⁰⁷

Sociálně-opatrovnický model je orientován především na blaho dětí a mladistvých. Za důvody trestné činnosti mladistvých jsou podle tohoto modelu považovány sociální, ekonomické a psychické nedostatky, které provázejí jejich životy. Důležitější je podle tohoto modelu odstranit všechny příčiny, na jejichž základě mladistvý jednal, než mladého člověka trestat. Mladistvý by se měl léčit a léčba má být dobrovolná, aby se dosáhlo její efektivity. Tento model je uplatňován zejména v zemích kontinentálního typu, jako je Německo, Rakousko, Polsko nebo Francie.²⁰⁸

---

²⁰⁶ ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 108.

²⁰⁷ *tamtéž* str. 108–109.

²⁰⁸ *tamtéž* str. 109–110.

6.1. Německo

Německá úprava obsahuje speciální zákon upravující problematiku mladistvých, a to zákon z roku 1953 „*Jugendgerichtsgesetz*“, BGB1. I S. 750 (dále jen JGG) ve znění pozdějších novel. Nejedná se o jediný zákon zabývající se problematikou delikventního chování mládeže.²⁰⁹

JGG rozděluje trestně odpovědné osoby na **mladistvé**, tedy od 14 do 18 let, a **mladé dospělé**, tedy od 18 do 21 let. Trestní odpovědnost osob starších 14 let je relevantní. Vedle podmínky věku závisí trestní odpovědnost na dostatečném mravním a duševním vývoji mladistvého. Děti mladší 14 let nejsou trestně odpovědné. Dopustí-li se dítě mladší 14 let jednání jinak trestného, mohou být vůči němu, ale i jeho zákonným zástupcům učiněna opatření, která směřují k zajištění blaha a nápravy mladistvého. Nejzávažnějším takovým opatřením je odebrání dítěte z péče. U mladistvých osob nad 14 let je dáována přednost výchovnému opatření před sankcí, mladistvý si má předně uvědomit nesprávnost svého chování. Osobám mladším 16 let nemůže být uložen trest odnětí svobody s výjimkou úmyslného trestného činu proti životu či jiného závažně násilného trestného činu vůči životu. Osobě mladší 16 let nelze mimo uvedené důvody uložit trest odnětí svobody, protože ještě není dostatečně mravně a duševně vyvinuta. Německá právní úprava však obsahuje sankci, kterou český právní řád nezná, a to **zavření mladistvého**, tzv. „*Jugendarrest*“. Tento trest může být uložen ve třech formách: na dobu jednoho týdne, maximálně dvakrát po sobě, ale pouze v době volna mladistvého. Může se jednat také o nepřetržitý výkon, ani ten však nemůže zasahovat do vzdělání mladistvého či jeho zaměstnání. Nejpřísnější formou trestu je pak celodenní uzavření mladistvého na dobu jednoho až čtyř týdnů.²¹⁰

Na mladého dospělého nahlíží německá úprava dvěma způsoby. Buď jako na mladistvého, nebo dospělého, podle toho, v jakém stadiu duševního a mravního vývoje se nachází nebo spáchal-li mladistvý prohřešek. Nahlíží-li se na něj jako na mladistvého, vztahuje se na něj jak hmotná, tak procesní úprava o mladistvých s jistými odchylkami týkajícími se jeho potrestání. V případě, že státní orgán uzná

---

²⁰⁹ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 77–91.

²¹⁰ *tamtéž*.

JEHLE, Jörg-Martin. Trestní justice v Německu: fakta a čísla. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. 87 s. Prameny. ISBN 80-7338-053-6, str. 51.

jeho duševní a mravní vývoj za vyzrálý, postupuje se podle právního režimu pro dospělé.²¹¹

Řízení ve věcech mládeže má několik rysů shodujících se s českým právním řádem. Zabývají se jím specializovaní soudci a státní zástupci, kteří k tomu musejí mít odbornou právní způsobilost a znalosti v ostatních oborech souvisejících s problematikou delikventní mládeže. Trestní řízení upravuje i odklony, které tvoří významnou roli. Můžeme je rozdělit na tři skupiny: odklony zastavující trestní stíhání bez dalšího; odklony, které upouští od trestního stíhání, a upuštění od stíhání státním zástupcem, který může rozhodnout bez souhlasu soudce.²¹²

V Německu se ukládají především výchovná opatření. Výchovná opatření můžeme rozdělit na pokyny a výchovnou pomoc. Mezi pokyny patří například nastěhovat se na určité místo, bydlet u rodičů či na jiném místě. Dále pak vykonat nějaké práce či nezdržovat se na určitých místech (je to velmi podobné jako v českém právním řádu). Nejsou-li výchovná opatření dostačující, lze uložit kázeňské prostředky. Ukládají se v případě, že výchovná opatření nestačí, ale zároveň ještě není důvod pro uložení trestu mládeže. Patří sem například zákaz řízení, napomenutí, náhrada škody, provedení veřejně prospěšných prací, omluva nebo již zmiňované zavření mladistvého. Je-li to třeba, lze uložit i mládeži trest – sem patří například odklad uložení trestu, podmíněné odsouzení nebo nepodmíněný trest odnětí svobody mládeži na šest měsíců až šest let, ve výjimečných případech i deset let. Mezi výchovná opatření ukládaná mladistvým patří: umístění v psychiatrické léčebně, umístění v odvykacím zařízení, dohled, odebrání řidičského průkazu a v nejhorším případě zabezpečovací detence.²¹³

6.2. Rakousko

Také v rakouském právním řádu existuje speciální úprava soudnictví nad mládeží. Podobně jako v Německu zákon rozděluje osoby na děti (nedospělé), mladistvé a mladé dospělé. Každá z těchto tří skupin má v případě trestného činu jiné právní postavení a platí pro ni jiná možnost postihu. Trestní právo u těchto skupin má působit preventivně a pokud možno odvrátit je od páchání další trestné činnosti.²¹⁴

---

²¹¹ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 77–91.

²¹² HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 77–91.

²¹³ *tamtéž*.

²¹⁴ *tamtéž* str. 92–100.

První skupinou jsou **děti do 14 let** (nedospělci). Ty nejsou trestně odpovědné, mohou se dopustit pouze činu jinak trestného. Lze jim uložit opatření v případě, že je ohrožen jejich vývoj nebo dopustí-li se činu jinak trestného. Opatření se jim ukládají podle předpisu rodinného práva nebo předpisů vztahujících se k sociálně-právní ochraně dětí.²¹⁵

Druhou skupinou jsou **mladiství** – osoby od 14 do 18 let. Trestní odpovědnost mladistvých je relativní. Zda budou trestně odpovědní, záleží na jejich dostatečné zralosti. Stejně jako je tomu v německé úpravě, existuje ještě speciální skupina mladistvých do 16 let. Pakliže se osoba, které nedovršila 16 let, dopustí přečinu²¹⁶, není nutné, aby se na ni vztahovaly předpisy trestního práva.²¹⁷

Významné postavení má úprava odklonů v trestním soudnictví nad mládeží, která je širší než úprava v České republice. Státní zástupce má za splnění zákonných požadavků možnost upustit od trestního stíhání bez další podmínky. Dále má možnost odstoupit od trestního stíhání s určitou podmínkou, jako je například zaplacení peněžní částky, výkon obecně prospěšných prací, dohled probačního úředníka nebo narovnání. A nakonec může zastavit podmíněně trestní stíhání v případech, kdy mladistvý drží nebo kupuje menší množství drog s tím, že po dobu zkušební doby se mladistvý musí ze své závislosti léčit. Soudce má téměř stejné možnosti v odklonech jako státní zástupce, navíc může uložit trest a zamezující opatření. Ukládá buď trest peněžité, nebo trest odnětí svobody. Oba tresty lze uložit podmíněně, nepodmíněně či částečně nepodmíněně. Zamezující opatření jsou umístění v zařízení pro duševně nemocné a umístění v odvykacím zařízení. U orgánů činných ve věcech mladistvých se vyžaduje speciální vzdělání a průprava v problematice mladistvých, zejména potřebná znalost psychologie a sociální práce.²¹⁸

Třetí skupinou jsou **mladí dospělí** – osoby od 18 do 21 let. Jejich úprava není komplexní, vztahují se na ně obecné trestně-právní předpisy. Přitom pro ně platí určité zmírnění jejich postavení při ukládání sankcí za protiprávní jednání a zmírnění procesního postavení. Spáchá-li trestný čin mladý dospělý, jde o polehčující okolnost. Trest odnětí svobody nesmí být vyšší než dvacet let. Tuto skupinu soudí

---

²¹⁵ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 92–100.

²¹⁶ čin, u kterého je maximální hranice trestní sazby tři roky.

²¹⁷ *tamtéž.*

²¹⁸ *tamtéž.*

KREJČÍŘIKOVÁ, K. Sankcionování mladistvých v Rakousku. Trestněprávní revue. 2009, č. 9, str. 284–309.

příslušné soudy pro mladistvé. Nevztahuje se na ně však úprava odklonů mladistvých, ale obecná úprava.²¹⁹

6.3. Slovensko

Na rozdíl od již zmíněných zemí na Slovensku neexistuje speciální úprava vztahující se na trestní odpovědnost mladistvých. Tuto úpravu najdeme v obecných trestněprávních předpisech. Slovenský trestní zákon²²⁰ dělí mládež na tři věkové kategorie. V první kategorii jsou **děti** od 12 let do 14 let, tato skupina není trestně odpovědná, ale lze jí uložit ochranná výchovná opatření, obligatorně v případě, že se dopustily trestného činu, za nějž lze uložit trest odnětí svobody na doživotí. Této kategorii lze ukládat i výchovná opatření, které nejsou zakotvena v trestněprávních předpisech. Druhou kategorií jsou **mladiství**. Tu tvoří osoby od 14²²¹ let, které se mohou dopustit pouze činu jinak trestného, kromě činu pohlavního zneužívání. Dále pak osoby od 15 let do 18 let, které se mohou dopustit jinak trestných činů včetně trestného činu pohlavního zneužívání. Mladistvým lze uložit za spáchání trestného činu výchovná opatření, ochranná opatření a trest. Mezi **výchovná opatření** se řadí výchovné povinnosti a omezení a napomenutí s výstrahou. **Ochrannými opatřeními** jsou: ochranná výchova, detence, ochranné léčení a zabránění věci. **Tresty**, které lze uložit mladistvým, jsou: povinné práce, peněžní trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody, podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s probačním dohledem. Po sdělení obvinění mladistvému musí mít mladistvý obhájce.²²²

Na Slovensku mladistvé nesoudí specializované soudy ani senáty pro mládež. Rozhodovat by však měly osoby se zkušeností, která zaručí splnění výchovného účelu zákona.²²³

Třetí kategorií jsou **osoby blízké věku mladistvému** – lidé od 18 do 21 let. Spáchá-li osoba v tomto věku trestný čin, jedná se o polehčující okolnost. Širší úprava k těmto osobám ve slovenském trestním zákoně není.²²⁴

I slovenská právní úprava obsahuje odklony a podobá se té české. Navíc obsahuje možnost uzavřít dohodu o vině a trestu, která se v českém právním řádu na

²¹⁹ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 92–100.

²²⁰ Zákon č. 300/2005 Z. z., slovenský trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²²¹ Ke snížení trestní hranice z 15 let na 14 došlo s přijetím nového trestního zákona 301/2005 Z. z. v roce 2005 (účinnost od 1. 1. 2006).

²²² *tamtéž* /HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže.../, str. 110–124.

²²³ *tamtéž* /HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže.../, str. 110–124.

²²⁴ *tamtéž* str. 110–124.

mladistvé nevztahuje, ale na Slovensku má zásadní postavení. Většina odklonů totiž probíhá touto formou. Dohodu o vině a trestu (dále jen „dohoda“) zahajuje prokurátor v přípravném řízení, a to jak na návrh obviněného, tak bez tohoto návrhu. S dohodou kromě obviněného musí souhlasit i jeho zákonný zástupce a obhájce. Definitivně ji pak schvaluje soud. Podmínky dohody jsou velmi podobné podmínkám v českém právním řádu. Jako trest v rámci dohody o vině a trestu lze uložit i upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání.²²⁵

6.4. Kanada

Kanadská úprava soudnictví mladistvých má dlouholetou tradici. První zmínky o potřebě upravit trestní problematiku mladistvých najdeme již například v Duncombově²²⁶ zprávě z roku 1836, která obsahuje myšlenku, že věznice mají sloužit jako nápravná zařízení, a ne být pouze místem k potrestání. V roce 1857 byl přijat zákon o zřizování káznic pro mladistvé, který od sebe oddělil mladistvé a dospělé vězně. V roce 1908 pak byl přijat zákon o mladistvých delikventech, který byl prvním celostátním zákonem věnovaným trestnímu právu mládeže. Momentální úpravu najdeme v zákoně o trestním soudnictví nad mládeží (*Youth Criminal Justice Act S. C. 2002*²²⁷).²²⁸

Na rozdíl od již zmíněných zemí je mladistvým v Kanadě již osoba od 12 do 18 let. V případě, že není prokázáno, že osobě je 12 let a více, ale zdá se v tomto věku být, počítá se sem také. Stejně tak rozhoduje-li se o činu, který osoba spáchala v době, kdy byla mladistvá, hledí se na ni jako na mladistvou. Děti mladší 12 let nebo ty, u nichž to nelze zjistit, a zdají se mladší 12 let, nejsou trestně odpovědné. Těmto dětem lze uložit pouze opatření v jejich zájmu v rámci systému péče o dítě.²²⁹

Zajímavostí je, že odklony v trestním řízení mladistvých mohou aplikovat i policejní orgány, jež mají povinnost před obviněním mladistvého zkoumat, zda nejsou splněny podmínky pro odklon. Institut odklonů lze využít i v případě, že mladistvý byl dříve uznán vinným. Mezi odklony patří napomenutí, výstraha,

---

²²⁵ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 110–124.

²²⁶ Duncombe byl lékař a politik zvolený do zákonodárského sboru Horní Kanady (jedná se o dřívější název provincie Ontario) v roce 1834.

²²⁷ Účinný od 1. 4. 2003. Nahradil zákon o mladistvých provinilcích z roku 1984.

²²⁸ LORTIE, S. et al. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. [Praha]: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000. 319 s. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky; sv. 59. ISBN 80-238-58, str. 88–107.

tamtéž /HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání .../, str. 135–150.

²²⁹ *tamtéž* str. 135–150.

zařazení mladistvého do komunitního programu²³⁰ a mimosoudní sankce. Mimosoudní sankce spočívá v různých formách výchovných opatření. Používají se v případě, že věc nelze vyřešit jinými odklony. Uložení zařazení mladistvého do komunitního programu a mimosoudní sankce nejsou překážkou pro další pokračování v řízení. Soud je ale zpravidla zastaví s ohledem na úspěšné vykonání odklonu mladistvým.²³¹

Sankce ukládané mladistvým mají být přiměřené jak osobě pachatele, tak závažnosti spáchaného trestného činu. Uložená sankce má vést k nápravě mladistvého a pokud možno neukládat trest odnětí svobody. Soud může uložit jako sankci mládeži napomenutí, upustit od potrestání, uložit peněžité trest, uložit náhradu škody a obecně prospěšné práce. Rozsah obecně prospěšných prací je maximálně 240 hodin, mladistvý s jejich uložením musí souhlasit a musí je vykonávat ve svém osobním volnu, nesmějí totiž zasahovat do studia či jeho zaměstnání. Dále soud může uložit zákaz činnosti, propadnutí věci a zabránění věci, probaci, zařazení do programu intenzivní pomoci a dohledu²³² a zařazení do tzv. nestacionárního programu²³³. Dále soud může uložit podmíněné odsouzení s dohledem, odnětí svobody s dohledem, intenzivní rehabilitativní odnětí svobody s dohledem a nepodmíněný trest odnětí svobody.²³⁴

Odnětí svobody s dohledem spočívá v tom, že mladistvý část trestu stráví ve věznicí a část na svobodě, kde podléhá dohledu. Intenzivní rehabilitativní odnětí svobody s dohledem spočívá v léčbě mladistvého, lze ho uložit pouze u taxativně vyjmenovaných činů. Výkon trestu probíhá v psychiatrických zdravotnických zařízeních či jiných odborných zařízeních, kde je poskytována léčba. Nepodmíněný trest odnětí svobody lze uložit s velkými omezeními. Může být uložen pouze u násilného trestného činu v případě, že selhaly alternativní tresty²³⁵ a že byl mladistvý v dřívější době již několikrát odsouzen. Používá se pouze ve výjimečných případech, nelze-li účelu dosáhnout jinak. Ukládá-li soud nepodmíněný trest odnětí svobody, musí tuto volbu dostatečně zdůvodnit. Zákon dává také možnost trestat mladistvé jako dospělé v případech, kdy se mladistvý třikrát dopustí závažného násilného

---

²³⁰ zaměřené na zamezení recidivy, jen se souhlasem mladistvého.

²³¹ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 135–150.

²³² Jedná se komunitní program, kdy je mladistvý podroben intenzivnějšímu dohledu, než je tomu u probace.

²³³ Terapeuticky zaměřený program v maximálním rozsahu 240 hodin po dobu šesti měsíců.

²³⁴ *tamtéž* str. 135–150.

²³⁵ Zde není rozhodovací praxe příliš jednotná a v některých případech je trest odnětí svobody uložen již napoprvé, viz například BALA, N., ANAND, S. Youth Criminal Justice Law. 2d ed. Toronto: Irwin Law Inc., 2009, str. 545.

trestného činu – tehdy lze uložit mladistvému trest odnětí svobody delší než dva roky. Mladistvý musí být starší 14 let. V tomto případě o něm nerozhoduje soud pro dospělé, ale soud pro mládež²³⁶ a trest vykonává ve věznicích pro mládež.²³⁷

6.5. Švýcarsko

Švýcarská úprava obsahuje speciální komplexní zákon o trestním právu mládeže. Za mladistvé označuje osoby již od 10 do 18 let. Na skupinu mladých dospělých se ve Švýcarsku vztahuje trestní právo pro dospělé, jen se netrestají tak přísně (zde se ale jedná o osoby od 18 až do 25 let). Osoby mladistvé švýcarské právo dále nerozděluje, jelikož se při tvorbě této úpravy vycházelo z toho, že má být co nejjednodušší, aby se orgány činné v trestním řízení specializované na mládež nemusely zabývat trestním právem dospělých. Při ukládání trestů mladistvým je třeba dbát na ochranu a výchovu mladistvého a jeho životní a rodinné poměry, na jeho vývoj a na to, zda bylo jednání mladistvého zaviněné, či nikoliv a zda je schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání.²³⁸

Trestní řízení ve Švýcarsku ukládá povinnost přizpůsobit řízení věku mladistvého a co nejméně zasahovat do jeho soukromí a soukromí jeho zákonných zástupců. Jelikož je Švýcarsko oblastně rozděleno na kantony²³⁹, systém orgánů činných v trestním řízení se od českého liší. V minulosti zde existovaly rozdíly v řízení, na které pamatovala i nová úprava. Existují zde dva rozdílné modely, a to systém státního zástupce pro mládež a systém soudce pro mládež. Ve francouzsky mluvících kantonech se uplatňuje především model soudce pro mládež, v německy mluvících kantonech pak model státního zástupce pro mládež. V soudcovském modelu vede soudce pro mládež vyšetřování a jako samosoudce rozhoduje v méně závažných případech; hrozí-li závažnější sankce, rozhoduje jako člen senátu. V modelu státního zástupce pro mládež vede trestní stíhání státní zástupce a rozhoduje o méně závažných sankcích; hrozí-li závažnější trest, rozhoduje soud pro mládež a státní zástupce se stává žalobcem.²⁴⁰

Těž švýcarský právní řád obsahuje systém odklonů, kdy při splnění podmínek v zákoně mají dát osoby činné v trestním řízení přednost odklonu před trestem. Na

²³⁶ Soud pro mládež, který je ustanoven pouze pro agendu mládeže, najdeme jedině v Quebecu. Jinde je to tak, že mladiství mají většinou jen oddělená slyšení, záleží na jednotlivých provinciích.

²³⁷ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 135–150.

²³⁸ *tamtéž* str. 101–110.

²³⁹ Švýcarsko je spolkovou republikou a skládá se z 26 autonomních oblastí, nazývaných kantony.

²⁴⁰ *tamtéž*.

rozdíl od předcházející úpravy ve Švýcarsku, kdy měla přednost výchovná opatření před trestem, je dnes možné uložit vedle sebe jak trest, tak výchovné opatření. Mezi výchovná opatření patří dohled, osobní péče, ambulantní péče a umístění mimo rodinu. Mezi tresty patří napomenutí, osobní výkony (jako jsou prospěšné práce, účast na kurzech), dále je možno uložit peněžitý trest a trest odnětí svobody. Uložení trestu odnětí svobody je limitováno: lze ho uložit jen osobám starším 15 let, a to maximálně na jeden rok, a u osob starších 16 let maximálně na čtyři roky.²⁴¹

6.6. Mezinárodní dokumenty

Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla přijata v roce 1989 Valným shromážděním OSN. Pro Českou republiku se stala závazná v roce 1991, kdy ji ratifikovalo ještě federální shromáždění ČSFR. Úmluva pro smluvní strany zavádí několik důležitých principů a faktů, které zmíním v následujícím odstavci.

Úmluva v článku 1 definuje *dítě* jako každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud není zletilostí dosaženo dříve. V článku 12 zakotvuje možnost dítěte být vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej týká. Zakotvuje zákaz svévolného zasahování do soukromí dítěte, života rodiny, domova nebo korespondence dítěte. Zakazuje také nezákonné útoky na čest dítěte a jeho pověst. Dále zavádí nutnost přesně stanovit spodní věkovou hranici trestní odpovědnosti dítěte. U dítěte, které se dopustí protiprávního činu, zakotvuje požadavek zákonnosti, aby mohlo udržovat styk s rodinou, aby bylo zvláště chráněno jeho soukromí, aby existovaly speciální zákony, orgány a instituce vykonávající spravedlnost nad dětmi. Zakazuje mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání. Zakazuje trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí dětí mladších 18 let, zároveň zakotvuje právo právní pomoci a další.²⁴²

Pekingská pravidla

Celým názvem Standardní minimální pravidla pro soudnictví dětí a mládeže – tento název vypovídá o jejich obsahu. Pekingská pravidla byla přijata rezolucí OSN v roce 1985. Jedná se o první mezinárodní právní dokument, který komplexně upravuje

²⁴¹ HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6, str. 101–110.

²⁴² Úmluva o právech dítěte, dostupná na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

HULMÁKOVÁ, J. Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech. Trestněprávní revue., 2009, sv. 8, str. 365–371.

právo na spravedlnost dětí a mladistvých. Jako mladistvého označují osobu do 18 let, přičemž trestní odpovědnost by neměla začínat v příliš nízkém věku. Pekingská pravidla v úvodu uvádí, že trest odnětí svobody by měl být až poslední možností, podrobně se zabývají pobytem mladistvých ve vězení a jejich životními podmínkami zde. Stanovují, že státy by měly usilovat o blaho mladistvých, jejich rozvoj a předcházet trestné činnosti mladistvých. Důležitým ustanovením je možnost použití odklonů v trestním řízení spočívající v mimosoudním vyřízení věci a alternativních trestech k soudnímu řízení, spočívajících v různých formách dozoru. Vazba mladistvého by měla být použita pouze v nejkrajnějších případech a na co nejkratší dobu.²⁴³

Rijádká směrnice pro prevenci kriminality mládeže (Směrnice OSN pro prevenci kriminality mládeže – rezoluce OSN č. 45/112 ze dne 14. 12. 1990) a **pravidla OSN na ochranu mládeže zbavené osobní svobody** (rezoluce OSN č. 45/111 ze dne 14. 12. 1990) mimo jiné zakotvují požadavek smluvních stran vymezit minimální věkovou hranici, od které lze dítě zbavit osobní svobody.²⁴⁴

---

²⁴³ UNITED NATIONS. United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice : The Beijing Rules. 96th plenary meeting [online]. 29 November 1985, A/RES/40/33, [cit. 2010-03-07]. Dostupné na <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r033.htm>.

HULMÁKOVÁ, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6.

ZEZULOVÁ, J. Trestní zákonodárství nad mládeží. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4, str. 156–164.

²⁴⁴ Hulmáková, J. Trestání delikventní mládeže. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6.

7. OSPOD²⁴⁵ A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Kapitolu věnující se OSPOD a Probační a mediační službě jsem do své práce zařadila z toho důvodu, že se jedná o významné orgány, které pomáhají orgánům činným v trestním řízení při ukládání jak formálních, tak neformálních sankcí mladistvým delikventům zejména tím, že o mladistvých zjišťují k tomu potřebné informace. Povinnost spolupráce orgánů činných v trestním řízení s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s probačními pracovníky stanovuje ZSM v § 40. Oba orgány jsou představiteli restorativní justice, o které jsem se již zmiňovala v podkapitole věnující se opatřením ukládaným mladistvým. Konkrétně se jednotlivým orgánům budu věnovat v následujících podkapitolách, kde shrnu i již dříve obsažené informace.²⁴⁶

7.1. OSPOD

Orgány sociálně-právní ochrany dětí²⁴⁷ zajišťují právní pomoc dětem a mladistvým a zároveň jejich vhodné sociální prostředí. Těmito orgány jsou: krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Sociálně-právní ochranu dále zajišťují i obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, které jsou výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny. V řízeních vedených proti mladistvým má tento orgán postavení samostatného procesního subjektu a jeho úkolem je svou činností přispět k objasnění věci, naplnění výchovného účelu řízení, ochraně práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou rodinu a v neposlední řadě působit k obnovení narušených funkcí rodiny.²⁴⁸

Sociálně-právní ochranou dětí rozumíme zejména „ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně

---

²⁴⁵ OSPOD je zkratka pro orgán sociálně právní ochrany dětí.

²⁴⁶ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxxvii, 797 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3, str. 468.

²⁴⁷ Dítětem je v tomto smyslu myšlena nezletilá osoba dle občanského zákoníku, zahrnují se sem tedy i mladiství.

²⁴⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9, str. 72–85.

§ 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

*vychováváno ve vlastní rodině.*²⁴⁹ Zákon dále zdůrazňuje, že zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte. Tato ochrana se zaměřuje především na děti, jejichž rodiče nebo osoby, jimž byly svěřeny do péče, zemřeli, neplní povinnosti, které plynou z jejich odpovědnosti související s výchovou dítěte. Dále pak že nevykonávají nebo zneužívají práv plynoucích z odpovědnosti výchovy dítěte a vedou zahálčivý nebo nemravný život. Dále se ochrana vztahuje na děti, které opakovaně utíkaly nebo je u nich podezření, že byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění. Vztahuje se také na děti ohrožované násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu. Sociálně-právní ochrana se vztahuje i na děti, jež jsou rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za jejich výchovu opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než šest měsíců. Sociálně-právní ochrana platí i pro děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, a azylanty.²⁵⁰

Poskytování sociálně-právní ochrany dětem především sleduje nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte. Zaměřuje se mimo jiné na předcházení rizikovému vývoji dítěte a minimalizaci jeho následků. Pracovníci OSPOD spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, a to nejen je-li podezření, že došlo ke spáchání trestného²⁵¹ činu na dítěti, ale i v případě podezření, že trestnou činnost spáchal nezletilý.

Sociální pracovníci mají v trestním řízení proti mladistvým značná práva a pravomoci. Mohou se například účastnit výslechů nezletilých jak na policii, tak u soudních jednání v rámci trestního řízení. Je jim také doručován opis rozsudku ve věci týkající se trestné činnosti mladistvého. Příslušný OSPOD musí být informován o zahájení řízení proti mladistvému, stejně tak o jeho zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby. Na žádost soudu vypracovává OSPOD zprávu o poměrech mladistvého. Zástupci příslušného OSPOD je dána možnost činit návrhy při hlavním líčení, klást otázky vyslychaným osobám a má uděleno slovo po závěrečné řeči mladistvého. OSPOD má možnost podat jak řádné, tak mimořádné opravné prostředky. V případě, že zákonný zástupce mladistvého (rodič nebo jiná osoba pověřená výchovou dítěte) nemůže v trestním řízení vykonávat svá práva sám nebo je v kolizi zájmu s mladistvým, zastupuje ho pracovník OSPOD. V případě, že se pracovníci dozvědí o páchaní provinění, informují o tom orgány činné v trestním řízení. Cílem spolupráce

---

²⁴⁹ § 1 SPO.

²⁵⁰ SPO.

²⁵¹ ZSM.

OSPOD s orgány činnými v trestním řízení a zjišťování poměrů nezletilého má být zesílení výchovné působnosti trestního řízení a vytvoření vhodných podmínek pro individuální přístup k jednotlivým případům a také včasná reakce na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob. Dále snaha zamezit trestnou činnost a předcházet jí.²⁵²

7.2. Probační a mediační služba

Úpravu Probační a mediační služby najdeme v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Jedná se o organizační složku státu, která v trestním řízení vykonává probační a mediační úkony a podléhá doзору ministerstva spravedlnosti. Účelem Probační a mediační služby je přispět k naplňování trestní spravedlnosti a připravit pro státní zástupce a soudce řádné a dostačující podmínky pro uložení některého z alternativních trestů a následně kontrolovat jejich výkon. Jedná se o určitý odklon od klasické retributivní (trestající) justice. Specifickou oblastí činnosti Probační a mediační služby je práce s mladistvými. Osoby, které vykonávají Probační a mediační službu ve věcech mladistvých, musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.²⁵³

Konkrétně v přípravném řízení Probační a mediační služba zjišťuje poměry obviněného mladistvého a vypracovává o nich komplexní zprávy. Vytváří podmínky pro možnost využití odklonů a projednává možnosti dohody s poškozeným o náhradě škody, dohody o narovnání, vykonává dohled nad chováním obviněného, u nějž bylo rozhodnuto o propuštění z vazby nebo o nahrazení vazby probačním dohledem. Před soudem navíc projednává podmínky pro využití alternativních postupů a uložení trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody. Ve vykonávacím řízení zajišťuje především dohled nad mladistvým.²⁵⁴

Slovo mediace je latinského původu, vychází ze slova „**medius**“ - a znamená střed, prostřední.²⁵⁵ Mediací rozumíme „*mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání*

---

²⁵² ZSM.

²⁵³ *tamtéž.*

²⁵⁴ *tamtéž.*

²⁵⁵ ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. 136 s. Právo. ISBN 978-80-87071-55-7, str. 28.

*konfliktního stavu vykonávanou v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.*²⁵⁶

Smyslem mediace je dobrovolné urovnání konfliktu mezi obětí a pachatelem. Jejím cílem není jen potrestání pachatele nebo odškodnění poškozeného, ale nalezení řešení, které je přijatelné pro obě dvě strany. Je tedy zapotřebí aktivní účast obou stran sporu. Mediaci provádí mediátor. Jako nestraníček stojící mezi stranami dbá, aby strany nejen našly přijatelné řešení, ale také aby toto řešení bylo ve veřejném zájmu. Vzhledem k tomu, že pachatelem je mladistvý, musí mediátor usilovat o zajištění co nejšetrnějšího řešení pro mladistvého. Mediátor se musí řídit zásadou včasného a rychlého projednání věci. Nejprve musí zjistit všechny významné skutečnosti týkající se případu, které jsou potřebné pro vlastní mediační jednání. Dále se mediátor zaměří na hlavní potřeby, zájmy a motivaci jak mladistvého, tak poškozeného, aby mohla být uzavřena dohoda. Nejpodstatnější úkol mediátora vidím v jeho působení na mladistvého tak, aby si uvědomil škodlivost svého jednání a jeho důsledků, a tím si i uvědomil důležitost potřeby odškodnění takového jednání. Tedy aby pochopil nesprávnost svého jednání a v budoucnu se mu vyhýbal. Důležitá je i spolupráce s poškozeným, jenž může navrhnout odškodnění, například v podobě omluvy a odstranění mladistvým způsobených škod, které je v jeho moci. To může nastat například v situaci, kdy mladistvý sprejem pomaluje cizí nemovitost a bude se muset majiteli nemovitosti omluvit a svůj výtvar odstranit. Toto řešení pro něj bude výchovnější, než kdyby měl škodu zaplatit, protože mladiství jsou většinou finančně závislí na svých zákonných zástupcích.²⁵⁷

Úředníci Probační a mediační služby zpravidla provádějí všechny své úkony na pokyn OČTŘ. Mediace je jedinou výjimkou, kdy je dána pracovníkům Probační a mediační služby možnost, aby ve vhodných případech vyvíjeli aktivitu i bez nařízení OČTŘ. Nejčastěji k tomu dává popud samotný poškozený nebo obviněný. Zákon to zavedl proto, aby mohla být mediační činnost zahájena co nejdříve a nemusela čekat na pokyn OČTŘ. V takovém případě, když je mediační činnost zahájena bez nařízení OČTŘ, o tom ale tyto orgány musí být neprodleně informovány.²⁵⁸

I slovo probace vychází z latiny, a to ze slovesa „**probare**“, jež znamená zkoušet, ověřovat, dohlížet – což patří mezi prvky probace; ještě bychom sem mohli

²⁵⁶ § 2 odst. 2 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁷ *tamtéž* /ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*, str. 28.

²⁵⁸ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 357.

zahrnout poradenskou činnost. Probací rozumíme „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen ‚obviněný‘), kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“²⁵⁹ Probace je „lidštestější“ možností potrestání pachatele, která tolik nenarušuje jeho sociální vazby.²⁶⁰

Mezi výchovná opatření mladistvého řadíme **dohled probačního úředníka**. Smyslem je posílení výchovného působení na mladistvého tak, aby se v budoucnu zdržel protiprávního jednání. Při výkonu Probační a mediační služby ve věcech mladistvých vykonávají tuto činnost odborníci, kteří jsou k tomu speciálně vyškoleni. Probační úředník nevykonává pouze dohled nad výkonem uložených opatření, ale působí i na sociální vývoj mladistvého pachatele. Pomáhá mu zjistit příčiny trestné činnosti, aby se do budoucna vyvaroval protiprávního chování. Účelem probačního dohledu u mladistvých je zejména sledování a kontrola jejich chování, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti. Dále je to i odborné vedení a pomoc mladistvému vést v budoucnu řádný život.²⁶¹

Dohledem probačního úředníka rozumíme „pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrolu dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.“²⁶²

Probační a mediační služba by se měla zapojit už ve fázi rozhodování o potrestání mladistvého pachatele. Měla by totiž zajistit, aby byl pachatel potrestán co nejefektivněji, aby trest co nejlépe odpovídal provinění, ale měl i výchovný efekt.

²⁵⁹ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

²⁶⁰ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. 136 s. Právo. ISBN 978-80-87071-55-7, str. 21.

ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D.. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2, str. 71.

²⁶¹ *tamtéž* /ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*/.

²⁶² § 16 odst. 1 ZSM.

Možnost probačních úředníků aktivně vstupovat do řízení již ve chvíli, kdy je jasné, že čin spáchal mladistvý, umožňuje ZSM. Probační dohled může být nařízen i u dětí, které se dopustily činu jinak trestného, a to bez souhlasu dítěte nebo jeho zákonných zástupců. Při ukládání dohledu u dětí je třeba dávat velký důraz jeho na výchovné působení.²⁶³

Zákon²⁶⁴ mladistvému ukládá povinnost spolupráce s probačním úředníkem, musí se k němu dostavovat a spolu s ním by měl být přítomen i jeho zákonný zástupce. Probační úředník má mít umožněn i vstup do obydlí mladistvého, má být informován o jeho pobytu, zaměstnání a jiných důležitých okolnostech, jako je dodržování uložených výchovných omezení nebo povinností.

Jednou z činností probace je vytvoření *probačního programu*. Probační program je akreditovaný program ministra spravedlnosti, který je součástí systému uplatňování alternativních trestů a alternativních potrestání v souladu s přístupem restorativní justice. Demonstrativní výčet probačních programů najdeme v zákoně²⁶⁵. Jedná se například o psychologické poradenství, vzdělávací, doškolovací a rekvalifikační programy. Tyto programy mají být především orientovány na aktivní ovlivňování chování mladistvého a dosažení změn v jeho sociálních poměrech. Probační program schvaluje Ministerstvo spravedlnosti a je realizován soukromými subjekty.²⁶⁶

Podrobení se probačnímu programu může být dobrovolné nebo je nařídí soud, popřípadě státní zástupce v přípravném jednání. V obou případech s ním musí mladistvý souhlasit. Mladistvý může kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat. Soud a státní zástupce nařizují probační program, je-li takový program pro mladistvého vhodný a potřebný, odpovídá-li tomu zájem společnosti a má-li mladistvý dostatečný prostor pro seznámení s programem. Spolu s probačním programem je zpravidla uložena náhrada škody nebo odčinění nemajetkové újmy, která vznikla poškozenému. Dohled nad výkonem probačního programu vykonává probační úředník. Poruší-li mladistvý podmínky probačního programu, je na zvážení probačního úředníka, zda se jedná o

---

²⁶³ ZSM.

²⁶⁴ *tamtéž*.

²⁶⁵ *tamtéž* § 26 odst. 4.

²⁶⁶ ŠČERBA, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 342.

STOLÁŘ, A. Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue. 2006, č. 7, str. 192–195.

závažné porušení, či nikoliv. Není-li porušení závažné, probační úředník udělí mladistvému výstrahu s tím, že bude-li se takové chování opakovat, bude muset informovat soudce, popřípadě státního zástupce. Je-li porušení závažné, probační úředník neprodleně informuje soudce, popřípadě státního zástupce. Probační úředník informuje soud a státního zástupce i o ukončení probačního programu a jeho výsledku. Dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nelze probační program uložit dítěti mladšímu 15 let. Zákon však u dětí počítá s možností uložení opatření, a to zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče.²⁶⁷

---

²⁶⁷ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 342–348.
STOLÁŘ, A. *Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2006, č. 7, str. 192–199.

8. ZÁVĚR A MÍNĚNÍ DE LEGE FERENDA

Než se zamyslím nad některými úvahami de lege ferenda, chtěla bych zdůraznit, že to, že máme již deset let samostatný zákon týkající se soudnictví nad mládeží, je velmi pozitivní. Vypovídá to o tom, že společnost má zájem na ochraně mladistvých, jejich vývoji a jejich opětovném zapojení do společnosti. Z toho, co jsem mohla nastudovat o této problematice, mi však připadá, že až moc je zdůrazňována ochrana mladistvého. Samozřejmě, je to důležité, ale i sama vím, že někdy stačí, když se mladistvý lehce spálí a klepne přes prsty, a tím se mu vytyčí mantinely tak, aby si byl vědom toho, co ještě může a co už ne. Po deseti letech by nebylo na škodu nastudovat od jednotlivých soudců a psychologů, co se v případě mladistvých osvědčilo, co naopak ne, a pak se zamyslet, zda je třeba tomu i přizpůsobit případnou novelu zákona.

Nejprve bych se chtěla zamyslet nad **dolní hranicí trestní odpovědnosti** mladistvých. Podle mého názoru vytyčení spodní věkové hranice není podstatné. Jedná se pouze o politické vytyčení hranice trestní odpovědnosti. Mnohem důležitější je posouzení biologického kritéria, tedy skutečnost, zda je mladistvý dostatečně rozumově a mravně vyspělý, a juristické kritérium, zda v danou chvíli byl mladistvý schopen rozpoznat a ovládat své jednání a jak spolu tyto dvě kategorie souvisí. Podle mne bychom se měli ubírat cestou zkoumání právě biologického a juristického kritéria v době spáchání provinění a jak spolu souvisí. Snížení trestní hranice by nebylo na závadu. Mohli bychom se inspirovat slovenskou úpravou a oddělit trestní odpovědnost pohlavního zneužívání. Nicméně otázku, zda snížit trestní hranici na 14 či 13 let, nebo zachovat nynější hranici, neshledávám v tuto chvíli podstatnou. Důležitější je mít v první řadě dostatečné množství odborníků, kteří s mladistvými umí pracovat, vhodné programy – a především dobré výsledky.

Dále bych se chtěla pozastavit nad **zkoumáním mravní a rozumové vyspělosti**. To by nemuselo být z hlediska efektivnosti, rychlosti a hospodárnosti prováděno vždy. U méně závažných provinění by mohlo stačit, že mladistvý se jeví dostatečně mravně a rozumově vyspělý. Pokud by obhájce, zákonný zástupce a OSPOD na vyšetření netrvali, mohlo by se od něj upustit.

Mnohem zajímavější než snížení dolní hranice trestní odpovědnosti pro mne byla při studiu zahraničních úprav skupina **mladých dospělých**. Důvodová zpráva k ZSM tuto kategorii předpokládala. Mladými dospělými měli být lidé od 18 do 20 let. Nebála bych se horní hranici ještě posunout a rozšířit ji do 25 let, jako je tomu ve

Švýcarsku. Otázka je, zda by nestálo za to mít pro tuto skupinu samostatnou úpravu. Představovala bych si to tak, že by byli trestáni buď jako mladiství, nebo jako dospělí, podle konkrétní situace. S tím, že procesní řízení by bylo spíše v režimu mladistvých. A nepodmíněný trest odnětí svobody by si odpykávali odděleně od dospělých, ale i mladistvých. Trest by neměl spočívat pouze v tom, že odsouzený stráví čas pasivně v nápravně-výchovném zařízení, ale v intenzivních psychologických a doškolovacích programech, kterými by během výkonu trestu prošli. A to z toho důvodu, aby byli po svém návratu schopni se normálně začlenit do společnosti a nemuseli se vracet ke svému předchozímu životu. Chápu, že by takový postup značně zatížil státní rozpočet a bylo by potřeba značné množství odborníků, kteří bohužel v trestním řízení nad mládeží chybí i dnes. Na druhou stranu by tato investice mohla do budoucna ušetřit prostředky, které by se musely vynaložit, kdyby se tito mladí lidé k trestné činnosti vrátili.

Hlavní důvod, který mne k této úvaze vedl, je, že si myslím, že by neměly být vynášeny informace, které by mohly mladé dospělé identifikovat. Mohu to doložit na případu, který od ledna 2013 až do letošního vynesení rozsudku zevrubně sledovala média. Šlo o brutální vraždu patnáctileté dívky z Jihlavy, na které se podle zatím nepravomocného rozsudku podíleli tři muži ve věku 19 a 18 let. Hlavním iniciátorem byl 19letý Kisiov, který loni v lednu úmyslně vyhodil patnáctiletou dívku z okna potom, co spolu měli údajně dobrovolný pohlavní styk. Dívka pád přežila. Poté mladík dívku odnesl zpět do bytu a zavolal dva známé. Devatenáctiletého Zavřela a osmnáctiletého Doležala. Kisiov a Zavřel dívku v bytě zavraždili. Poté společně tělo odklidili. Nechci se vyjadřovat k rozhodnutí soudu nebo zlehčovat závažnost činu. Domnívám se ale, že kdyby média nevynášela informace jak o totožnosti zavražděné, tak o pachatelích, byl by návrat odsouzených zpět do společnosti po výkonu trestu mnohem snadnější. Konkrétně především u Doležala, který byl nepravomocně odsouzen na dva roky za přečin nadřívání. Pokud odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně nezmění, bude propuštěn v době, kdy emoce z tohoto případu budou ještě čerstvé. Kvůli intenzivnímu zájmu zejména bulvárních médií jsou jeho podoba i jméno známé, a proto pro něj bude komplikované začít řádný život. Pokud je navíc skutečně pravda, jak tvrdí odsouzený, že ostatním dvěma mužům s odklizením těla pomáhal jen proto, že se jich bál, je podle mého názoru pro

normálního člověka dostatečným trestem to, že takovému brutálnímu činu musel přihlížet.²⁶⁸

S ohledem na skutečnost, že se zde zmiňuji o zavedení zvláštní kategorie mladých dospělých do české úpravy s tím, že by měli podléhat procesnímu řízení mladistvých, jsem se zamyslela i nad otázkou **veřejnosti líčení**. V případě mladých dospělých nejsem proti tomu, aby řízení bylo veřejné, ale jak už jsem zmínila, nesměly by být vynášeny a zveřejňovány informace, které by vedly k jejich identifikaci, jako je tomu při řízeních s mladistvými. Zajímavější mi ale připadá zavést veřejné líčení i v některých případech mladistvých. Za vynesení informací o jejich totožnosti a informací, které by vedly k jejich ztotožnění, byly však hrozily tvrdé tresty. V případě, že by to splňovalo výchovný účel řízení, soudce by mohl mít možnost nařídit veřejné hlavní líčení i bez souhlasu mladistvého. Podle mé zkušenosti totiž už jen možnost veřejného zostuzení může u dětí a dospívajících vést k tomu, že se takové situaci budou chtít v budoucnu vyhnout.

Co se týče **výchovného opatření úhrady peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti**, jak už jsem v kapitole 3 zmínila, tato úprava je podle mého soudu nedostatečná. Do budoucna by stálo za zvážení, že by toto vůbec nebylo možné uložit jako výchovnou povinnost a nahrazovalo se například nějakým typem práce ve prospěch oběti trestné činnosti. Jako například pomoc s nákupem, s pracemi v domácnosti nebo podílení se na přípravě terapeutických sezení a popřípadě i účast na nich, jež by ve vhodných případech mohla mít i výchovný účel. Mladiství by si tak mohli uvědomit, co trestnou činností způsobují a jaký to má důsledek pro poškozené a oběti trestné činnosti. Nemyslím tím vykonání společensky prospěšné činnosti, ale takové činnosti, která by byla prováděna přímo ve prospěch oběti a poškozeného trestnou činností. Minimálně by však bylo vhodné stanovit nějaké mantinely pro uložení peněžité částky, aby nemohlo dojít k situacím, že uložním výchovného opatření mladistvého potrestáme přísněji, než je tomu u trestního opatření.²⁶⁹

V případě odklonu odstoupení od trestního stíhání, jak jsem již dříve zmínila, je velmi slabá pozice poškozeného, kdy ZSM sám nerespektuje zásadu, na které je postaven, a to konkrétně zásadu **uspokojení zájmu poškozeného**. Stálo by proto za

---

²⁶⁸ *iDNES.cz: Jihlava a Vysočina* [online]. 5. 3. 2014, 12.35 [cit. 2014-03-12]. Dostupné na http://jihlava.idnes.cz/soud-v-brne-k-vrazde-divky-v-jihlave-d6q-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140305_122318_jihlava-zpravy_mv.

²⁶⁹ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 341–342.

úvahu toto postavení poškozeného zesílit, aspoň jako je tomu u narovnání, tedy aby bylo možné tento odklon použít se souhlasem poškozeného. Nebo jej podmínit takovým odškodněním poškozeného, se kterým bude souhlasit a které bude na mladistvém vymožitelné. Zásadní nedostatek spatřuji v tom, že poškozený nemá stejnou možnost podání opravných prostředků jako mladistvý. V tom také vidím zásadní porušení zásady uspokojení zájmu poškozeného. Poškozený by podle mě měl mít stejná práva jako mladistvý aspoň v případech, kdy odškodnění neodpovídalo jeho představě, nebo v případech, kdy odškodnění nelze na mladistvém vymáhat.²⁷⁰ Celkově na mě úprava odklonů v ZSM působí složitě. Proto by možná stálo za to zjednodušit podmínky uložení narovnání a podmíněného upuštění od potrestání tím, že by buď byly dány pouze v ZSM, nebo pouze v TŘ, ale ne oběma úpravami.

V souvislosti s odstoupením od trestního stíhání bych se také chtěla zamyslet nad možností zavedení institutu **dohody o vině a trestu** i pro mladistvé mladší 18 let. Tento institut je na Slovensku jedním z nejužívanějších odklonů v řízeních proti mladistvým. V České republice je tento institut zatím novinkou, jelikož byl do naší úpravy zaveden až v roce 2012²⁷¹. Výhodu vidím především v tom, že dohoda o vině a trestu urychluje řízení a postavení poškozeného zde není sníženo jako u odstoupení od trestního stíhání. Osobně nevidím důvod, proč by se tento institut nemohl využívat i u mladistvých do 18 let. JUDr. Ščerba uvádí, že skutečnost, proč nelze dohodu o vině a trestu sjednat u mladistvých, je opodstatněná z důvodu nevyzrálости mladistvého a z toho důvodu, že je žádoucí mladistvého vystavit výchovným účinkům, jež jsou spojeny s hlavním líčením.²⁷² Ochrana mladistvého by podle mne byla zajištěna tím, že by se dohodu nebylo možné uzavřít bez souhlasu jeho obhájce a zákonného zástupce, tak jako je tomu právě na Slovensku. Samozřejmě je namístě zdůraznit, že by se soud pro mládež neměl spokojit jen s prohlášením mladistvého o tom, že spáchal provinění. To by mělo být řádně prokázáno, aby zde nebyly důvodné pochybnosti. Zajištění výchovného působení na mladistvého by pak bylo ve splnění povinností, které by z dohody vyplývaly.

Po prostudování úpravy trestního řízení nad mladistvými jsem dospěla k závěru, že není zdaleka tak důležité, zda by se měla hranice trestní odpovědnosti

---

²⁷⁰ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4, str. 110.

²⁷¹ Zákon č. 193/2012 ze dne 26. 4. 2012, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

²⁷² ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. 128 s. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4, str. 28.

posunout jak směrem dolů, tak nahoru. Mnohem podstatnější je posouzení rozumové a mravní vyspělosti obviněného. V závažnějších případech by se měl klást větší důraz na zralost mladistvého hlavně u krajních věkových kategorií kolem 15 a 18 let. Jsem pro to, aby tyto hranice nebyly absolutní, ale relativní. Snížení hranice trestní odpovědnosti je sice možné, ale vzhledem k tomu, že základní školní docházka končí v 15 letech, je problematické. U dětí od 12 do 15 let v nejzávažnějších případech, kdy by navíc případná vyšetření ukázala, že jsou dostatečně vyspělí, bych se přikláněla k uložení trestu jako u mladistvých. Dále se domnívám, že je potřeba zavést kategorii mladých dospělých, neboť i tato kategorie potřebuje zvýšenou ochranu. V tomto věku nejsou lidé ještě zvyklí mít odpovědnost sami za sebe, a snadněji se tak může stát, že se dopustí protiprávního chování.

I deset let fungování ZSM podle mého názoru ukázalo, že stále ještě chybí více alternativních trestů, které by byly více zaměřeny na mladistvého a zároveň dávaly větší prostor pro odškodnění poškozených a pomoc obětem trestné činnosti. Poškození by měli mít větší možnost v opravných prostředcích a vyjedřovat se k odškodnění. Mladiství by se více mohli zapojit v pomoci obětem trestné činnosti, což by samozřejmě záleželo na charakteru provinění a vyspělosti mladistvého. Také by měl být zjednodušen systém odklonů.

Trestní řízení v méně závažných případech by se mohlo zkrátit o posuzování rozumové a mravní vyspělosti mladistvých v méně závažných případech, kdy se zdá, že jsou dostatečné.

I přes značný pokrok v uplynulém desetiletí stále chybí dostatek kvalifikovaných odborníků, kteří by se danou problematikou zabývali. Bylo by vhodné, aby minimálně soudci, již se těmto případům věnují, měli odbornou zkoušku z psychologie mládeže. Mohli by tak snadněji určit, zda jsou v konkrétním případě nezbytné psychologické posudky, lépe by porozuměli motivu činu a osobě mladistvého. A byli by schopni pro každého stanovit individuální trest.

9. RESUMÉ

This work deals with the criminal trials against juvenile and it is focused on juvenile criminal proceedings against juvenile, specific proceedings relating to the juvenile and children, the options of alternative trials, cooperation with the Organ for Social-Legal Protection of Children and the Probation and Mediation Service.

This thesis summarizes the legislation in criminal trials against juvenile and also shows imperfections which can be found in the current legislation.

The limit for criminal responsibility, both upper and lower, should be adjudicated relatively in accordance to individual cases. For more effective differentiation I would also adopt a specific category of young adults from the age of eighteen to twenty-one or twenty-five.

The legislation in the Czech Republic in this specific area needs to develop more alternative ways of trials with juvenile to simplify this issue.

It is the failure to comply the principle of compensating the injured party where I see the lack of Czech legislation. In this area of law I think is also necessary for judges to have a vocational examination of psychology.

10. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Právní předpisy a judikatura

Zákon č. 48/1931, o trestním soudnictví nad mládeží;

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon;

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád;

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině;

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád;

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník;

Zákon č. 1/1993, Ústava České republiky;

Zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod;

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství;

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby;

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů;

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody;

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí;

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě;

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů;

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů;

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník;

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Doporučení Rady Evropy č. R (87) 20, týkající se společenské reakce na kriminalitu mládeže;

Doporučení Rady Evropy č. R (88) 6, týkající se společenské reakce na kriminalitu mládeže z řad mladých lidí pocházejících z přistěhovaleckých rodin;

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech;

Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží (tzv. pekingská pravidla);
nálezný pléna ÚS ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04 ÚS 205/2005-n;
Rezoluce OSN č. 40/33 ze dne 29. 11. 1985;
Rezoluce č. R (66) 25, o krátkodobém zacházení s mladistvými pachateli do 21 let věku;
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tz 27/2013 ze dne 19. 6. 2013;
Pravidla OSN k ochraně mladistvých zbavených osobní svobody (rezoluce OSN č. 45/11 ze dne 14. 12. 1990);
Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte;
Směrnice OSN pro prevenci kriminality mládeže (tzv. rijádská směrnice);
Rezoluce OSN č. 45/112 ze dne 14. 12. 1990;
Úmluva o právech dítěte, rezoluce OSN č. 44/25 z 20. 11. 1989;
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Td 24/2004 ze dne 8. 4. 2004;
Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 583/2009 ze dne 18. 6. 2009;
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Td 16/2013 ze dne 27. 3. 2013;
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tvo 35/2013 ze dne 6. 11. 2013;
Všeobecná deklarace lidských práv

Knižní tituly a články

BALA, N., ANAND, S. *Youth Criminal Justice Law*. 2d ed. Toronto: Irwin Law Inc., 2009, 757 s., ISBN 978-1-55221-174-8.

HULMÁKOVÁ, J. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 xvi, 235 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-450-6.

HULMÁKOVÁ, J. Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech. *Trestněprávní revue.*, 2009, sv. 8.

KOVÁŘOVÁ, D., Postavení advokáta jakožto obhájce či opatrovníka mládeže po 1. 1. 2004. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11–12, str. 50–53.

JEHLE, J. M. Trestní justice v Německu: fakta a čísla. 1. vydání/Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. 87 s. Prameny. ISBN 80-7338-053-6, str. 51.

JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. *Obhájce v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-88-2.

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges 2013, 968 s., ISBN 978-80-87576-69-9.

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2011, 978s., ISBN 978-80-87212-30-1.

JELÍNEK, JIŘÍ, MELICHAROVÁ, DITA. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů): s poznámkami a judikaturou. Praha: Linde, 2004.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxxvii, 797 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3.

KREJČIŘÍKOVÁ, K. Sankcionování mladistvých v Rakousku. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 9.

LORTIE, S. et al. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. [Praha]: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000. 319 s. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky; sv. 59. ISBN 80-238-58-8.

MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ©1999. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3.

SOTOLÁŘ, A. K některým specifickým uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 3, s. 65.

SOTOLÁŘ, A. Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení věcí mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 36.

SOTOLÁŘ, A. *Programy probačního typu ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 7.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2011, 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠÁMAL, P. K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, č. 2.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. 3. sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. 128 s. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4.

ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8.

VÁLKOVÁ, H. Ochrana soukromí a osobnosti mladistvého versus právo na informace, svoboda projevu a zásada veřejnosti. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 4.

VOJÁČEK, L.; SHELE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 692 s. ISBN 978-80-7380-257-8.

ZEZULOVÁ, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 247 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická; č. 188. ISBN 80-210-1643-4.

ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. 136 s. Právo. ISBN 978-80-87071-55-7.

Ostatní zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 48/1931 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Obecná část

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2003 ze dne 12. 12. 2003, jímž se upravuje postup státních zástupců v trestním řízení ve věcech podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), a jímž se mění další pokyny obecné povahy

Rozkaz policejního prezidenta č. 161/2003 ze dne 18. 12. 2003, kterým se stanoví místní příslušnost policejního orgánu k plnění úkolů trestního řízení podle zákona č. 218/2003 Sb.

UNITED NATIONS. United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice : The Beijing Rules. 96th plenary meeting [online]. 29 November 1985, A/RES/40/33, [cit. 2010-03-07]. Dostupné na <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r033.htm>

Vládní návrh trestního zákona z roku 1950 a důvodová zpráva

www.epravo.cz

www.psp.cz

www.wikipedia.org

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok